

CEK LONDON OYUN

I fəsil

Onların qarşısındakı döşəməyə rəngbərəng, müxtəlif naxışlı xalçalar salınmışdı. Onlar lap əvvəldən iki Brüssel xalisindən gözlərini çəkə bilmirdilər, ancaq əlvən xovlu xalçaların da tamaşasından doymaq olmurdu, lakin bunların qiyməti baha olduğundan, bu xalçalara yaxın düşməyə belə qorxurdular.

Şöbə müdiri lütfkarlıq göstərərək, özü onlar üçün xalça seçirdi; qız yaxşı bilirdi ki, şöbə müdiri bunu Ceyun xətrinə edir, onlar yuxarı mərtəbəyə qalxınca, liftdə işləyən oğlanın heyrdəndən ağzı açıla qalmışdı. Ceyun heyranheyran baxıb gözünü ondan çəkmirdi. Qız Co ilə şəhərin qərb hissəsindən, öz məhəllələrindən keçəndə uşaqlar, yeniyetmələr də Ceyun heyran-heyran tamaşa edirdilər. Şöbə müdirini telefona çağırıdılar, qızın çox pul xərcləmədən gözəl xalça almaq niyyəti yaddan çıxdı, onun qəlbini narahat fikirlər çulğaladı.

Cenevəyə yavaşcadan, ancaq inadla, görünür ki, bu yaxınlarda aralarında baş vermiş, amma heç bir nəticəsi olmayan mübahisəni davam etdirərək dedi:

– Co, bir şeyi başa düşürəm ki, bunun nəyi sənəin xoşuna gəlir?

Oğlanın hələ uşaqlıq cizgilərini itirməmiş sifəti bir anlığa tutuldu, ancaq yenə üz-gözündən məhrəbanlıq yağdı. O, çox cavan idi, demək olar ki, lap uşaq idi, qız da çox gənc idi. Həyata təzəcə qədəm qoyan bu iki məxluq öz məskənlərini sahmana salmaq üçün xalça seçirdilər.

Co dedi:

– Həyəcanlanma. Bu axı axırıncı dəfədir, lap axırıncı oyunumdur.

Co qıza baxıb gülümsündü, qız oğlanın istər-istəməz təəssüflə köks ötürdüyünü görəndə ürəyi sıxıldı, onun bir qadın kimi tələbi bu idi ki, sevgilisinin qəlbinə tamamilə hakim kəsilsin, oğlanın indiyədək həyatının məqsədi hesab etdiyi bu həvəsindən heç baş açmırdı, qorxurdu.

Oğlan sözünə davam etdi:

– Sən bilirsən ki, O'Neyllə görüşümüzdən mənə çatacaq pulla anamın evi üçün axırıncı haqq-hesabı çəkdim. Bu qayğıdan qurtardım. Pont ilə bugünkü görüş üçün bilirsən ki, yüz dollar mükafat alacağam, başa düşürsən, düz yüz dollar. Bu pulla biz öz ev-eşiyimizi qaydaya salarıq.

Qız pul haqq-hesabına fikir vermədi.

– Sən rinqi niyə çox istəyirsən?

Co danışmaqda, ürəyindən keçənləri sözlə ifadə etməkdə bir o qədər də mahir deyildi. İşdə əlləri danışığı əvəz edirdi, rinqdə də onun yerinə bədəni, əzələlərinin hərəkəti danışırıq. Co rinqə niyə can atdığına sözlə ifadə edə bilmirdi. Oğlan rinqə niyə can atdığına demək fikrinə düşdü, çəkinə-

çəkinə yarışlar vaxtı, xüsusilə çox gərgin anlarda qüvvəsini səfərbər edəndə, nə kimi hallar keçirdiyini karıxmış halda nəql etməyə başladı.

– Cenevyeva, sənə bir şeyi deyə bilərəm ki, rinqdə düşmənin sənə əlində olduğunu hiss etməkdən yaxşı şey ola bilməz. Bax, o gah sağ yumruğu, gah sol yumruğu ilə sənə zərbələr endirməyə çalışır, sən də hər dəfə üz-gözünü qoruyursan, zərbədən can qurtarmağa çalışırsan. Sonra isə ona elə bir yumruq endirirsən ki, o səndələyir, səndən möhkəm yapışır, buraxmır, hakim onu səndən aralayır, bu vaxt sən onu məğlub edirsən, tamaşaçılar özlərindən çıxırlar, fəryad qoparırlar, sənə bilirsən ki, qalib gəlmisən, qayda-qanunla, şərəflə vuruşmusan, ona görə qalib gəlmisən ki, güləşməyi yaxşı bacarırsan. Başa düşürsən, mən...

Oğlan özünün çox danışmağından, Cenevyevanın gözlərindəki dəhşətdən qorxdu, dili dolaşdı. Qız Coya qulaq asa-asa oğlana diqqətlə baxırdı, qızın üz-gözündən əzabverici narahatlıq yağırdı. Həyatının ən mühüm anlarını qıza nəql edən Co, xəyalən qarşısında zərbəsindən yerə yıxılmış rəqibini, rinqin işıqlarını, coşqunluqla əl çalan tamaşaçıları görürdü. Cenevyeva hiss edirdi ki, Coyu ondan baş açmadığı həyat axını uzaqlaşdırır. Qızın fədakar məhəbbəti bu hədələyici, qarşısalınmaz axının qarşısında gücsüz idi. Onun tanıdığı Co geri çəkildi, yoxa çıxdı, görünməz oldu. Onun mehriban uşaq sifəti, nəvazişkar baxışları, ucları yuxarı dartılmış ağzı yoxa çıxdı. Qızın qarşısında sanki üz-gözü poladdan yonulmuş donuq, rəhmsiz yekə bir kişi dayanmışdı, geniş açılmış gözləri soyuq-soyuq diqqətlə baxırdı. Sanki polad işıq saçırdı. Bu yekə kişi sifəti idi, qız isə ancaq cavan oğlanı tanıyırdı. Qız onu ilk dəfə idi ki, belə görürdü.

Qızı dəhşət götürdü, amma hər halda, oğlanla fəxr etdiyini dumanlı şəkildə hiss etdi. Oğlanın – qalib erkəyin cəsarəti onun bir qadın kimi təbiətini, qədimdən bəri qadının özünə etibarlı həyat yoldaşı seçmək, kişinin daş hasara bənzər qüvvəsinə arxalanmaq istəyini cuşa gətirməyə bilməzdi. Qız oğlanın bu ehtirasından baş açma bilmirdi, ancaq bir şeyi bilirdi ki, məhəbbət özü belə onun öhdəsindən gələ bilmir, ancaq oğlanın onun xətrinə, sevgiləri xətrinə təslim olması, qızın arzusuna rəğmən sevimli işindən əl çəkməsi, qızın istəyinə tabe olması onu çox sevindirirdi. Oğlan bu gün rinqdə sonuncu dəfə çıxış edəcəkdə.

Cenevyeva dedi:

– Missis Silversteyn deyir ki, boksdan zəhləsi gedir, boksun yaxşı bir cəhəti yoxdur. O da, bildiyimiz kimi, ağıllı qadındır.

Oğlan şəfqətlə gülümsündü, dəfələrlə incisə də bunu büruzə vermədi. Cenevyeva onun həyatında təbiətindən doğan ən çox fəxr etdiyi cəhəti qəbul etmək istəmirdi. Co rinqdə qazandığı şöhrəti öz qüvvəsi, gərgin əməyi nəticəsində əldə etmişdi, oğlan onun məhəbbətini qazanmaq istəyəndə özünü, özündəki ən yaxşı cəhətləri Cenevyevaya təklif etmişdi. Co özünün boksçu kimi məharətində böyük və həddindən artıq cəsarətinin rəhnini görürdü, bunu kişilərdən heç biri nümayiş etdirə bilməzdi, bu da onun zənnincə Cenevyevanın məhəbbətini əldə etmək və ona yiyələnmək üçün Coya haqq verirdi. Qız Coyu onda da başa düşməmişdi, indi də başa düşmürdü.

Co bir şeyə mat qalmışdı; qız onda nə kimi yaxşı cəhət tapmışdı, onu niyə sevmişdi? Oğlan acıqlanmadan dedi:

– Missis Silverstayn axmağın, qoca deyingənin biridir. O nə başa düşür? Mənə inan ki, idmanın çox yaxşı cəhətləri var. Həm can sağlığına xeyri var... – o fikirləşib əlavə etdi. – Mənə bax. Mən bədən quruluşum xarab olmasın deyə, düşkün həyat sürməliyəm. Mən missis Silverstayndan, onun qocasından, ümumiyyətlə, sənin tanıdığın adamların hamısından düşkün həyat sürürəm. Mən rejimlə dolanıram; duş qəbul edirəm, bədənimə yaş dəsmalla sürtürəm, məşq edirəm, cana faydalı yemək yeyirəm, heç bir nadinclik etmirəm. Mən içki içmirəm, papiros çəkmirəm, bir sözlə, mənə ziyan vuran heç bir şey etmirəm. Cenevyeva, mən səndən də düzgün həyat sürürəm... – Qızın incikliklə dodağını büzdüyünü görüb tələsik əlavə etdi. – Düz sözümdür. Mən sabunu, suyu nəzərdə tutmuram, bir bura bax. – Oğlan qızın əlini dirsəkdən yuxarı ehtiyatla, ancaq bərk-bərk sıxdı. – Sən yumşaqsan, zərifsən. Mənim tayım deyilsən. Bir bax.

Co qızın barmaqlarının ucunu özünün daş kimi bərk bitsepsinə toxundurdu, qız ağrıdan üzgözünü turşutdu.

Co yenidən sözə başladı:

– Mənim bütün bədənəm başdan-başa belədir. Daş kimi bərkdir, qüvvətlidir. Mən düzgün deyəndə bunu nəzərdə tutmuram. Hər bir damarım, hər damcı qanım, hər əzələm sümüyüməcən safdır, sümüklərim də safdır. Bu təmizlik, saflıq, dərini sabunla, su ilə yumaq demək deyil, bu başdanayağacan saflıqdır, təmizlikdir. Səni inandırırım ki, mən bunu hiss edirəm, bütün bədənimlə duyuram. Mən səhərlər yuxudan oyanıb işə gedəndə bütün qanım, bütün damarlarım sanki qışqırır: biz safiq. Ah, sən bilsəydin ki, mən...

O belə çox danışmasından pərt oldu, adətən, o çox danışmazdı, susdu, sözünü yarıda kəsdi. O heç vaxt öz fikirlərini belə həyəcanla ifadə etməmişdi, ancaq həyəcanlanmaq üçün heç belə ciddi əsası olmamışdı. Axı Cenevyevaya boks barədə mənfi fikir söyləmiş, oğlanın təsadüfən Silverstaynın qənnadı dükanına gəlib çıxana qədər Cenevyevanın surətinin gözlənilmədən onun həyatına daxil olub qalan hər bir şeyi kölgədə qoyana qədər, Co üçün hər şey olan oyunun məziyyətini görməmişdi. Oğlan qeyri-müəyyən şəkildə də olsa başa düşürdü ki, qadınla istəyin, sevdiyi işlə qadının kişidən tələbi arasında barışmaz ziddiyyət var. Ancaq Co ümumi nəticələr çıxara bilmirdi. O ancaq real, canlı Cenevyeva ilə böyük, adamı heyretə gətirən ancaq qeyri-maddi oyun arasındakı düşmənçiliyi görürdü. Onların ikisi də bir-birinə qarşı çıxırdı, ikisi də ona ixtiyarı çatmadığını bildirirdi, Co odla su arasında qalmışdı, oğlan hələ qəti qərara gələ bilmir, hər şeyi olduğu kimi qoyub suyun axarı boyunca üzürdü.

Cenevyeva Coyun həyəcanla danışığına qulaq asır, oğlana diqqətlə göz qoyurdu. Özündən asılı olmayaraq, onun təmiz sifətinə, aydın baxışlarına, qız dərisinə bənzər hamar və zərif dərisinə heyran qalırdı. Cenevyeva oğlanın dəlil-sübutunun inandırıcılığını görürdü, bu qızı daha da əsəbiləşdirirdi. Qızın düşünmədən onu Codan uzaqlaşdıran, onun bir hissəsini oğurlayan bu oyunu görməyə gözü yox idi. O, oyunun cazibə qüvvəsinin nədən ibarət olduğunu dərk edə

bilmirdi. Söhbət yenə başqa bir qızdan getsəydi, hər şey ona aydın olardı. Biliyini, aqlını, gözüaçıqlığını səfərbər edərdi. Ancaq bu düşmən hiss olunmayan, əlçatmaz idi, qız onun barəsində heç nə bilmirdi, onunla əlhavasına, qaranlıqda mübarizə aparmalı olurdu. Qız hiss edirdi ki, Coyun sözündə müəyyən qədər həqiqət var, buna görə də düşmən qıza daha çox qorxulu görünürdü.

Birdən Cenevyeva özünün gücsüzlüyünü hiss etdi, qanı qaraldı. Qız istəyirdi ki, Co ancaq onun olsun, onun qadın təbiəti tələb edirdi, oğlan isə ondan aralanır, qızın nahaq yerə onun tutub saxlayan qolları arasından sürüşüb çıxırdı. Qızın özünün özünə yazığı gəldiyindən gözləri yaşarır, dodaqları titrəyirdi, onun məğlubiyyəti qələbəsinə çevrildi, qüdrətli oyun, valehedici qadın zəifliyi qarşısında məğlub oldu.

Co günahkar olmasa da, günahkarcasına:

– Cenevyeva, ağlama, ağlama, – deyib xahiş etdi.

Onun kişi ağı qızın dərini başa düşə bilmirdi, ancaq qız ağlayırdı. Oğlan da hər şeyi yaddan çıxartdı.

Qız göz yaşları içərisində oğlana baxıb gülümsünürdü, oğlan onun baxışlarından günahı olmasa da, təqsirindən keçdiyini hiss edib, ürəyi rıqqətə gəldi. Oğlan qızın dirsəyindən tutub sıxmaq istədi, ancaq qız onun qolunu çəkdi, ədəblə özünü düzəltdi. Qız daha da ürəkdən gülümsündü:

– Budur, mister Klauzen də gəlib çıxdı! – bir qadın bacarığı ilə həyəcanını pərdələyib, şöbə müdirinə göz yaşlarını bildirmədən, aydın nəzər saldı.

Çevik, qırmızıyanaq, sıx, yekə bakenbardlı, balacaboy kişi xırda, şən gözlərini dolandırıb dedi:

– Co, məni yəqin ki, çox gözlədiniz? Necə oldu? – o əlqolunu ataraq sözünə davam etdi: – Hansını seçdiniz? Bu xalça xoşunuza gəldimi? Gözəl naxışları var, düz demirəmmi? Hə, hə, mən hər şeyi başa düşürəm. Özüm də həftədə cəmi-cümlətəni on dörd dollar qazananda, ev-eşiyə avadanlıq almalı olmuşam. Bir şey də var ki, adam öz eveşiyinə ən yaxşı şeylər almaq istəyir, düz demirəmmi? Hə, əlbəttə ki, bu cəmi-cümlətəni yeddi sent ondan bahadır. Bir şeyi də nəzərdə tutun ki, ucuz şeydənsə, bahalı şey almaq sərfəlidir. Bilirsiniz, nə var, Co, – şöbə müdiri alicənablığından coşaraq səsinə məhrəmanə şəkildə alçaldıb dedi, – mən sizə xətir eləyəyəm, bunu ancaq sizin xətrinizə edəyəm. Qiyməti sizə görə beş sent aşağı salıram, ancaq sizdən çox-çox xahiş edirəm, – o Co ilə əlbir adam kimi əlavə etdi, – heç kəsə deməyin ki, neçəyə almısınız.

Co ilə Cenevyeva məsləhətləşib öz qərarlarını deyəndə şöbə müdiri dilləndi.

– Hər şeyi sarıyıb, tikib evinizə göndərəcəyəm. Bu, sözsüz ki, qiymətə daxildir. Yenə yeni evdə nə vaxt qonaqlıq keçirəcəksiniz? Nə vaxt qanad açıb uçursunuz? Sabah? Elə sabah? Lap yaxşı, lap yaxşı!

Şöbə müdirinin sevincdən gözləri axdı. Sonra bir ata kimi onlara mehriban-mehriban gülümsündü.

Co şöbə müdirinin suallarına təmkinlə cavab verirdi, Cenevyeva bilər-bilməzə qızardı; onların ikisinə də bu söhbət yersiz görünürdü. Ona görə ki, bu söhbət meşşanların fikrincə ədəb qaydalarını pozurdu, bu söz-söhbət onların şəxsi məhrəmanə hisslərinə toxunurdu, şöbə müdirinin sualları zəhmət adamının ləyaqətlə yaşamaq, mənəvi paklığa can atmaq istəyi bununla razılaşırdı.

Mister Klauzen onlara iltifatla, şəfqətlə baxa-baxa, şirin-şirin gülümsəyərək liftəcən ötürdü, bu vaxt bütün pirkeşiklər əmir alıbmiş kimi hamı düzgün biçimli Coyun dalınca baxırdı. Onlar lifti gözləyərkən mister Klauzen qayğılı-qayğılı soruşdu:

– Co, bugünkü görüşünüz necə olacaq? Özünüzü necə hiss edirsiniz? Öhdəsindən gələrsinizmi?

Co cavab verdi:

– Əlbəttə, özümü yaxşı hiss edirəm.

– Doğrudanmı? Lap yaxşı! Ağılıma gəldi ki, bəlkə toy ərəfəsində əsəbiləşib elədiniz. Ha, ha! Axı ağır məsələdir. Sizi yaxşı başa düşürəm, özüm də vaxtı ilə adaxlı olmuşam. Bədəniniz qaydasındadırmı? Hə, əlbəttə, soruşmağın adı yoxdur, onsuz da hər şey aydındır... Ha! Ha! Oğlum, müvəffəqiyyətlər diləyirəm! Müvəffəqiyyət qazanacağına şübhə etmirəm. Sən qalib gələcəksən!

O, Cenevyevaya liftə minməkdə nəzakətlə kömək edib:

– Miss Priçard, sağ olun! Bizi unutmayın. Sizi görməyimə həmişə, ürəkdən şadam.

Qız liftlə aşağı düşəndə məzəmmətlə dedi:

– Hamı səni Co çağırır. Niyə “mister Fleminq” demirlər? Məncə, bu saymazlıqdır.

Co liftçi oğlana qüssə ilə baxırdı, görünür, onun dediyini eşitmədi. Qız oğlanı həmişə heyran qoyan mehribanlıqla soruşdu:

– Co, sənə nə olub?

Oğlan cavab verdi:

– Heç nə. Elə belə, çox istərdim ki...

– İstərdim ki... nəyi? – Qız elə qılıqla soruşdu, gözləri elə səmimiyyətlə baxdı ki, bu baxışlar qarşısında heç kəs biganə qala bilməzdi, ancaq Co hələ də kənara baxırdı.

Oğlan qızın üzünə qətiyyətlə nəzər salaraq dedi:

– İstəyim budur ki, sən heç olmasa, bir dəfə məni rinqdə görəsən.

Qız çiyinlərini nifrətlə çəkdi. Coyun qanı qaraldı. Onu bir şey narahat edirdi ki, rəqibi onunla Coyun arasına girib oğlanı ondan uzaqlaşdırır.

– Böyük məmnuniyyətlə... – deyə qız özünü zorlayaraq tələsik dilləndi, oğlana ürəkdən canı yandığını göstərməyə çalışdı. Qadın canıyananlıq göstərəndə, dünyanın ən qüvvətli kişiləri belə məğlub olub başlarını sadələvhlüklə qadının sinəsi üstünə qoyurlar.

– Doğrudanmı? Razısan?

Co diqqətlə onun gözlərinin içinə baxdı. Cenevyeva onun niyə həyəcan keçirtdiyini başa düşdü: oğlan sanki ona meydan oxuyurdu, qızın onu nə qədər sevdiyini bilmək istəyirdi.

Oğlan sakitcə dedi:

– Bu mənim həyatımın ən xoşbəxt dəqiqəsi olardı.

Cenevyevanı nə məcbur etdi ki, bu gözlənilməz qərara gəlsin? Sevən ürəyin uzaqgörənliyi, ya Coyun istəyincə onun dərindən şərik olmaq, ya da ki, rəqibinin üstün cəhətini görmək, onunla üz-üzə gəlmək fikrinə düşdü. Ya da ki, qızın yeknəsəq, fərəhsiz həyatını naməlum mühit maraqlandırdı, özünə möhkəm cəzb etdi. Müxtəsər ya elə, ya belə qız indiyədək hiss etmədiyi qətiyyətlə oğlan kimi sadəcə cavab verdi:

– Razıyam.

Onlar mağazadan çıxanda oğlan boynuna aldı.

– Mən bilmədim ki, sən razılaşarsan, yoxsa ki, səndən xahiş etməyə cürət etməzdim.

– Niyə ki, mümkün deyil? – qız narahatlıqla soruşdu, qorxdı ki, onun qətiyyətindən əsər-əlamət qalmaz.

– Olar, mən hər şeyi düzəldərəm. Heç ağıma gəlməzdi ki, sən razılaşarsan. Heç ağıma gəlməzdi. – Co hələ də heyrətindən özünə gələ bilməmişdi, öz-özünə bu sözləri təkrar edirdi, qızı tramvaya mindirdi, bilet almaq üçün cibindən qəpik-quruş çıxartdı.

II FƏSİL

Cenevyeva ilə Coyun mənsub olduğu fəhlələr mühitində onlar bir növ zadəgan sayılırdılar. Cenevyeva ilə Co onları əhatə edən miskinliyin, çirkabın içərisində ruhi sağlamlıqlarını, saflıqlarını qoruyub saxlaya bilmişdilər. Şəxsi ləyaqət hisslərini qoruduqlarından, nəzakətlə, zərif həyat tərzi sürdüklərindən, öz mühitlərinin adamlarından uzaq qaçırdılar. Onlar hər adamla oturub-durmur, nə oğlanın, nə də qızın ürək qızdırdığı yaxın dostu

yox idi. Bununla belə onların ikisi də adama tez yovuşandı, adamlarla ancaq ona görə dostluq etmirdilər ki, bu onların saflığına, təmizliyinə xələl gətirərdi.

Cenevyeva kimi xarici aləmdən təcrid edilmiş, qapalı həyat keçirən işçi qadın tapılmazdı. Onu əhatə edən mühitin kobudluğu, amansızlığı qıza təsir etməmişdi. Qız ancaq görmək istədiyini görürdü, o ancaq yaxşı şeyləri görmək istəyirdi, inamla, çox da səy göstərmədən, hər cür eybəcərlikdən, bayağılıqdan boyun qaçırırdı. O, kiçik yaşlarından tənhalığa alışmışdı. Cenevyeva ailənin tək övladı idi, küçədə qonşu uşaqlarla oynamaq, əylənmək əvəzinə, xəstə anasına qulluq edərdi. Kontor qulluqçusu, ciyərləri zəif, arıq atası çox xeyirxah idi, anadangəlmə adamlardan çəkdiyi üçün onlardan uzaq gəzər, vaxtının çoxunu evdə keçirərdi. Atasının sayəsində onların balaca ailəsində həmişə sakitlik olardı, onlar bir-birinə mehribançılıq yetirərdilər.

Cenevyeva on iki yaşından yetim qaldı. Atasını dəfn edib qayıdan kimi o Silverstaynların yanına getdi, onların qənnadı dükanının üstündəki mənzildə yaşamağa başladı; qocalar onunla yaxşı rəftar edirdilər, yedizdirib geyindirirdilər, qız da piştaxta dalında dayanıb onlara kömək edirdi. Silverstaynlar Cenevyevanın xətrini bir də ona görə istəyirdilər ki, qız şənbə günləri dinləri onlara qadağan edəndə belə dükanda olurdu.

Burda, bu sakit dükanda qızın gəncliyinin altı ili keçdi. Tanışları demək olar ki, yox idi. Cenevyevanın rəfiqəsi yox idi, dostluq etmək istədiyi qız da yox idi. Cenevyeva məhəllələrin başqa on beş yaşına çatmış qızları kimi öz küçələrinin oğlanları ilə gəzmək istəmirdi. Qızlar onun barəsində “Bu lovğa kuklaya bax”, – deyirdilər. Buna baxmayaraq, gözəlliyinə və özünü çəkməsinə görə onu istəməsələr də, Cenevyevaya hörmətlə yanaşırdılar. Cavan oğlanlar yavaşcadan, rəfiqələri yaxında olmayanda onları acıqlandırmamaq üçün qıza “Şaftalı” deyirdilər, onlardan heç birinin ağına da gəlmirdi ki, Cenevyeva ilə tanış olsunlar. Onlar qıza əsrarəngiz, məlahətli, onlar üçün əlçatmaz, yüksək məxluq kimi baxırdılar.

Cenevyeva sözün əsl mənasında gözəl idi. O, əsl amerikalı idi. O hərdənbir fəhlələr arasında təsadüf edilən, sanki miskin, bəhərsiz torpaqda nadir ətirli çiçək kimi açmışdı. Qızın hər şeyi qəşəng idi; zərif çəhrayı yanaqları vardı, yanağının rənginə görə “Şaftalı” ləqəbini almışdı, üzünün düzgün cizgiləri, qıza məxsus zərifliyi vardı. Onun səsi yavaş çıxırdı. Hərəkətləri asta idi. O özünü sadə, bununla bərabər ləyaqətli aparırdı, anadangəlmə yaxşı zövqü var idi, geyinib-kecinməyi yaxşı bacarırdı, əyninə nə geyinirdisə, gözəl görünürdü, ona yaraşırı. Bütün bunlarla bərabər, o çox zərif, mülayim xasiyyətli, istiqanlı idi, gələcək arvad, ana kimi qəlbində közərən məhəbbət işartısı (gələcəkdə onu sevən arvad, əsl ana olacağı) hiss olunurdu. Ancaq bu gizli hisslər uzun illərdə ki, onun qəlbində mürgü vurur, gələcək sevgilisini gözləyirdi.

Bir dəfə bürkülü şənbə günü Silverstaynın şirniyyat dükanına Co dondurma yeməyə gəlib çıxdı. Cenevyeva ona heç məhəl qoymadı, çünki başqa müştəri ilə məşğuldu, altıyeddi yaşlı bir oğlan uşağı piştaxtanın qabağında dayanıb şüşənin altındakı, üstünə “beşi beş sent” sözləri yazılmış qənnadı ustalarının məharətli məhsulları olan cəzbedici pirojnalara diqqətlə götür-qoy edirdi, şirniyyat seçməkdə səhv edəcəyindən qorxurdu.

Qız içəri girənin “Xahiş edirəm, sodalı su ilə dondurma verin” dediyini eşitdi. Qız gələnin üzünü gördü, soruşdu: “Hansı dondurmadan istəyirsiniz?” Qız cavan oğlanlara diqqət yetirməzdi. Oğlanlar ona qəribə, anlaşılmaz məxluq kimi görünərdi. Gənclər ona baxanda pərt olardı, onlardan xoşu gəlməzdi; onlar qıza kobud, yonulmamış görünərdi. Qız həyatın bu tərəfi barədə heç fikirləşməmişdi. Gördüyü oğlanlar onu heç cürə cəzb etmirdi, qız sadəcə olaraq onları görmürdü. Bir sözlə, Cenevyevadan soruşsaydılar ki, yer üzündə kişilər niyə mövcuddur, bu suala cavab verə bilməzdi.

Qız stəkana dondurma qoyanda təsadüfən gözü Coya sataşdı, oğlanın üzünü o dəqiqə xoşuna gəldi. Elə bu an oğlan ona baxdı, qız nəzərlərini aşağı salıb içində sodalı su olan sifona doğru getdi. Qız qədəhi dolduranda Cenevyeva yenə özündən asılı olmayaraq, cavan oğlana bir anlıq nəzər saldı. Çünki oğlan qızın gözlərinin içinə baxmağa çalışırdı, oğlanın üz-gözündən elə heyranlıq yağırdı ki, Cenevyeva tələsik üzünü döndərmək fikrinə düşdü. Qızı bir şey mat qoydu ki, tanımadığı yad bir kişi onun belə xoşuna gələ bilmiş. Qız sadələvhlüklə fikirləşdi: “Qəşəng oğlandır”, ancaq oğlanın onu belə cəlb etməsini təkcə xoşagələnin zahiri görkəmlə izah etmək olmazdı. Qız dondurmanı onun qarşısında qoyub gümüş pulu alarkən üçüncü dəfə onunla göz-gözə gələndə öz-özünə dedi: “Yox, o heç də qəşəng deyil”.

Qızın söz ehtiyatı az idi, o öz fikirlərini ifadə etmək üçün bir o qədər də asanlıqla söz tapmırdı, ancaq gənc oğlanın qətiyyətli, cəsarətli üzünə baxıb başa düşdü ki, “qəşəng” sözü azdır. Qız oğlanın baxdığını görüb, yenə baxışlarını aşağı dikərək fikrindən keçirdi: “Deməli, o gözəldir”. Sifir-sifətə qəşəng olan bütün kişiləri gözəl sayırdılar, ancaq bu sözdən də onun xoşu gəlmirdi. Lakin hər nə deyirsiniz deyən, ona baxanda adamın ürəyi açılırdı. Cenevyeva bir şey hiss etdi ki, ona tərəf baxmaya bilmir.

Bəs Co nə kimi hallar keçirirdi? O ömründə bu piştaxta dalındakı kimi gözəl qız görməmişdi. Təbiət qanunlarından Cenevyevadan yaxşı baş çıxaran Co, yer üzündə qadınların niyə lazım olduqları sualına fikirləşmədən cavab tapardı, ancaq oğlana görə, ictimai mühitdə onların heç bir rolu yox idi. Cenevyeva kişilər barədə düşünmədiyi kimi, o da qadınlar barədə düşünmürdü. Ancaq o indi onlardan biri haqqında fikirləşirdi, bu qadın da Cenevyeva idi. Oğlanın ağına da gəlməzdi ki, qadın belə gözəl ola bilər; o heyranheyran Cenevyevaya tamaşa edirdi, ancaq onların baxışları rastlaşanda halı özündə olmurdu, istəyirdi ki, üzünü yana tutsun, ancaq qız özü bircə anın içində baxışlarını aşağı dikirdi.

Qız, nəhayət ki, kirpiklərini tələsmədən qaldırıb düz onun gözünün içinə baxanda, oğlan davam gətirməyib başını aşağı saldı, yanaqlarını xəcalət tərifi basdı, qızardı. Cenevyeva bir qədər özündə-sözündə olmasa da öz ürəyindən keçənləri heç cürə büruzə vermədi. Düzdür, qızın qəlbində yeni, əvvəllər ona tanış olmayan hisslər baş qaldırırdı, ancaq zahirən o həmişəki sakitliyini qoruyub saxlayırdı. Co isə, əksinə özünü itirmişdi, sıxılırdı.

Nə oğlan, nə də qız məhəbbətin nə olduğunu dərk etmirdilər, ancaq bir-birinə tamaşa etməkdən özlərini saxlaya bilmirdilər. İkisi də pərt və həyəcanlı idi, ancaq nə isə onları, birləşməyə səy

edən iki kimyəvi element kimi birbirinə cəzb edirdi. Co əlində dondurma stəkanı yerində xeyli oturub qaldı, əlindəki qaşığı oynadırdı, rəngi qızarırdı, bozarırdı, çıxıb gedə bilmirdi, qız baxışlarını utancaqlıqla aşağı dikib elə yavaşcadan danışırdı ki, oğlanı lap əfsunladı.

Ancaq dondurma stəkanı ilə nə qədər oturub qalmaq olar, o özü üçün yenə dondurma istəməyə çəkinirdi. Oğlan durub getdi, lunatik adamlar kimi ətrafında heç kəsi görməyərək küçələrdə addımladı, qız isə xəyal aləmində üzərək dükanda qaldı. Cenevyeva bütün günü axşamadək xəyal aləminə daldı, başa düşdü ki, vurulub. Coyun vəziyyəti başqa cür idi. Oğlan təkcə bir şey bilirdi ki, qızı bir də görmək istəyir, ona tamaşa etmək istəyirdi. Co başqa heç bir şey barədə fikirləşə bilmirdi, bu əslində heç fikir də deyildi, qeyri-müəyyən, dərk etmədiyi arzu idi.

Ancaq Co bu arzusunun qarşısını ala bilmirdi. Gecəgündüz bu arzu onu əldən salırdı, balaca qənnadı dükanı piştaxtası dalındakı qız bütün vaxtı onun gözü qarşısında idi. Oğlan çalışırdı ki, bu xəyalı özündən uzaqlaşdırsın. Co bir də qənnadı dükanına getməyə həm qorxurdu, həm də utanırdı. O öz-özünü aldadır, özünə bir şeylə təsəlli verirdi ki, qadın düşkünü deyil. O bu sözləri özünə bir dəfə, iki dəfə yox, on dəfələrlə təkrar edirdi, ancaq hər şey əbəs idi, beş gün ötmədi ki, o axşamçağı işdən sonra yenə Silverstaynın qənnadı dükanına baş çəkdi. Oğlan çalışdı ki, içəri sakitcə keçsin, özünü sərbəst aparsın, ancaq gördü ki, ayaqları onun sözünə qulaq asmır, o ancaq iradəsini ələ alaraq, ayağını kandan içəri qoydu. İlk dəfəki gəlişindən daha artıq utanırdı, pərt idi. Cenevyevanın nəbzi şiddətlə döyünsə də, o əksinə, həmişəki kimi sakit görünürdü. Coyun dili sanki tutulmuşdu, o ancaq güclə “Xahiş edirəm, sodalı su ilə dondurma verin” deyə bildi. Oğlan tələsərək saata tez-tez baxırdı, öz dondurma payını ala-yarımçıq udub, qaçmağa üz qoydu.

Cenevyeva pərtlikdən az qala ağlayacaqdı. Dörd gün yol gözləməyinin bu da nəticəsi. Qız artıq bilirdi ki, onu sevib. O, əlbəttə, qəşəng oğlandır, lap qəşəngdir. O burda bir qədər də otura bilməzdi məgər? Co isə tinə çatmamış, yenə qızın yanına qayıtmaq istədi. Oğlan onu bir də görmək istədi. O, əvvəlcə vurulub-vurulmadığı barədə fikirləşmirdi də. Sevməkmi? Qızla oğlan gəzəndə olur. Bəs o necə... Bu vaxt Cenevyevanı görmək arzusu onu başa saldı ki, elə buna nail olmaq lazımdır. Oğlan qızın yanında olmaq, ona tamaşa etmək istəyir, bunu da ən yaxşısı ikilikdə gəzəndə etmək olar. Demə, cavanlar ona görə cüt-cüt gəzirlər. Şənbə gününə az qaldıqca oğlan bu fikrə daha çox düşürdü. Əvvəllər o elə bilirdi ki, belə gəzintilər ancaq şərti mənə 26 daşıyır, nikahdan əvvəlki mərasim kimi bir şeydir. İndi o özü bu adətin dərin mənasını dərk etdi, özü də buna əməl etməyə çalışdı, deməli, o da vurulub. Beləliklə, onların ikisi də bir nəticəyə gəldi, bu da onunla qurtardı ki və qurtara bilərdi ki, Cenevyeva Coyun müşayiəti ilə bütün məhəlləni mat qoyaraq gəzməyə çıxdı.

Onların ikisi də qaradınməz idi, ona görə də onların birbirinə yaxınlaşması yavaş-yavaş oldu. Oğlanın ona pərəstişkarlıqla yanaşmasına qız ehtiyatla yanaşırdı, təkcə gözləri məhəbbətlə işıq saçırdı. Qız əgər bilsəydi ki, bu parıltı onun hissələrini hər cürə danışıqdan yaxşı bürüzə verir, ələ verir, bu parıltıdan utanıb onu söndürərdi. Onlar birbirinə “əzizim”, “sevgilim” deyə müraciət etməkdə tələsmədilər, sonralar da Co ilə Cenevyeva, başqa sevgililərdən fərqli olaraq bir-birinə məhəbbətlərini tez-tez etiraf etmirdilər. Onlar uzun müddət axşamlar şəhər bağında gəzməklə, ya

da skamyada oturmaqla kifayətlənirdilər. Oğlanla qız az danışdırlar, elə olurdu ki, saatlarla ağızlarını açıb bir söz demirdilər, təkcə bir-birinin gözünün içinə baxırdılar, bu vaxt nə qorxu, nə həyəcan keçirirdilər, çünki biri o birinin üzündə ulduzların zəif işığında rahatlıqlarını pozan heç nə hiss etmirdilər. Heç bir cəngavər Cenevyevaya qarşı Co kimi diqqətçil ola bilməzdi. Onlar küçə ilə gedəndə oğlan həmişə səkinin qırağı ilə yeriyirdi, o hardasa eşitmişdi ki, oğlan həmişə səkinin qırağı ilə yeriməlidir, küçənin o biri tərəfinə keçməli olanda Cenevyevanın arxasından keçirdi, yenə səkinin qırağı ilə yeriyirdi. O qızın bağlamalarını aparırdı. Bir dəfə yağmurlu havada gəzəndə, hətta qızın əlindəki çətiri belə aldı. Co bilmirdi ki, adam sevdiyi qadına çiçək göndərər, çiçək əvəzinə meyvə yollayırdı. Meyvənin xeyirli olduğunu bilirdi. Gül-çiçək göndərməyi ta qızın saçlarında qızılgül görməyincəyə qədər ağına belə gətirmirdi. Co açıq-qırmızı rəngli çiçəkdən gözünü çəkə bilmirdi, çünki bu gül Cenevyevanın saçlarına yaxşıca yaraşdı, çünki bu gülü qız özü seçmişdi, saçlarına vurmuşdu. Bu Coyu məcbur etdi ki, qızılıgülə diqqətlə baxsın, oğlan birdən gülün nə qədər gözəl olduğunu gördü. Qız da öz növbəsində, oğlanın gülə nə cür heyranlıqla tamaşa etməsinə mat qaldı, qızın saçlarındakı açıq rəngli qızılıgül onların qəlbindəki məhəbbət alovunu gücləndirdi. Bu gündən etibarən, Codan artıq gül istəyən olmazdı. Co bir şeyi aşkar etdi: cəngavər kimi qıza yeni iltifat nişanəsi olaraq bir dəstə bənövşə göndərdi. Bu onun öz ideyası idi. O heç vaxt eşitməmişdi ki, kişilər qadınlara çiçək göndərirlər, indiyədək elə bilirdi ki, gül-çiçək ancaq otaqları bəzəmək və bir də dəfn üçün gərəkdir. Co demək olar ki, Cenevyevaya hər gün çiçək göndərirdi, özü də möhkəm əmin idi ki, onadək heç kəsin ağına belə bir şey gəlməyib, bu tapıntı təkcə ona məxsusdur.

O, Cenevyevanı son dərəcə çox sevirdi, ona pərəstiş edirdi, qız da onun sevgisinə böyük pərəstişlə cavab verirdi. Qız oğlanın nəzərində paklığın, xeyirxahlığın nümunəsi idi, müqəddəslərin müqəddəsi idi, belə ki, ona çox məftunluğun özü belə onu təhqir edirdi. Oğlan heç kəsi ona tay tuta bilmirdi. Cenevyeva heç nə ilə başqa qızlara bənzəmirdi. Coyun ağına da gəlmirdi ki, qız nədəsə oğlanın bacılarına, ya da ki, başqasının bacısına oxşayır. O, gözəl qız, qadın deyildi. Qız... bir sözlə, başqalarına bənzəməyən, yaranmışların möcüzəsi yüksək məxluq idi.

Cenevyeva da, demək olar ki, öz sevgilisinə belə baxırdı! Düzdür, qız bəzi xırda-para məsələlərdə onunla razılaşmırdı, oğlan isə qıza kor-koranə pərəstiş etdiyindən, qızı nədəsə məzəmmət etməyi ağına belə gətirmirdi, ancaq qız da oğlan barədə fikirləşəndə hər cür xırda-para məsələləri unudur, oğlan ona mükəmməllik təcəssümü kimi görünürdü. Qızın bütün həyatının mənasını təşkil edirdi, qız onun uğrunda yaşamağa hazır olduğu kimi, ölümə də hazır idi. Cenevyeva coşqun, xəyallarında Co uğrunda özünü necə fəda etdiyini, özünü ölüm ayağında görürdü, sanki bununla qız həyatda olduğundan daha çox, onu ürəkdən sevdiyini bildirirdi.

Onların məhəbbəti sanki od-alov, sanki səhər şəhi idi. Onlar bir-birinə meyil etmirdilər, belə fikirləşmək onlara təhqiramiz görünürdü. Məhəbbətin onları vadar edəcəyi fiziki yaxınlıq barədə onlar fikirləşə də bilmirdilər. Onları nə isə bir-birinə cəzb edirdi, onlar bir-birinin əlinə, yaxud çiyinə yüngülcə toxunmağın, bir-birinin əlini öteri sıxmağın, cəld öpüşün, qızın saçlarının yanağına nəvazişlə toxunmağının onu həyəcana gətirməsinin, oğlanın alından qıvrım tellərini

kənar edərkən qızın barmaqlarının təmasının sevincini dərk etdilər. Onlar bütün bunları hiss etsələr də onu deyə bilməzdilər ki, niyə bir-birilə təmasda, bir-birini oxşamaqda onlara nəşə günah görünürdü.

Hərdən Cenevyeva Coyu qucaqlamaq, köksünə sığınmaq, məhəbbətini çəkinmədən bildirmək istəyirdi, ancaq hər dəfə möminliyi onu bu işdən çəkindirirdi. Belə anlarda qız əzab çəkirdi ki, qəlbində ona məlum olmayan, ağır bir günahı gizlədir. Əlbəttə ki, onun sevgilisinin boynuna atılmaq istəməsi pisdır, özü də lap pisdır. Heç bir ləyaqətli qız özünə belə hərəkəti rəva bilməz. Belə şeylər qadına yaraşmaz. Bir də o belə hərəkət eləsə, oğlan onun barəsində nə kimi fikirlərə düşər? Qız belə dəhşətli şeyi fikrinə gətirincə gizli utancaqlıqdan od tutub yanır, sıxılırdı, əzab çəkirdi.

Ancaq Co da baş açmadığı şiddətli istəklərin əlində əsir olmuşdu, ən çox da Cenevyevanı incitmək istəyirdi, bu arzu ona tam hakim kəsilmişdi. Oğlan xeyli müddətdən sonra nəhayət, bicliklə rəfiqəsinin belindən qucaqlamaq ixtiyarını qazananda, istəyirdi ki, qızı elə bərk-bərk qucaqlasın ki, Cenevyeva ağrıdan qışqırsın, özünü çətinliklə bu işdən çəkindirir. Başqasına əzab vermək Ceyun adəti deyildi, hətta rinqdə belə o bu məqsədlə zərbələr endirmirdi, orda oyun iştirakçısı idi, ondan bir şey tələb olunurdu ki, rəqibi yıxsın, on saniyə ərzində yerindən qalxa bilməsin. Co heç vaxt ağrı törətmək üçün dalaşmırdı. Düzdür, məqsədə çatmaq üçün bu vacib idi, ancaq məqsəd başqa idi. Ancaq burda sevgilisi ilə yanaşı oturanda Co onu ağrıtmək istəyirdi. Niyə o iki barmağı ilə qızın biləyindən yapışanda Cenevyevanın qolunu elə sıxmaq istəyirdi ki, sümükləri şıqqıldasın? Oğlan bunu başa düşə bilmirdi, əzab çəkirdi ki, ürəyinin ən dərin guşəsində indiyəcən bələd olmadığı belə amansız instinktlər varmış.

Bir dəfə Co qız ilə xudahafizləşəndə onu qucaqladı, bərk-bərk köksünə sıxdı. Qorxan və narazı Cenevyevanın qışqırığı oğlanı özünə gətirdi, o əllərini çəkdi, o çox utandı, utanmasına baxmayaraq, onu titrətmə tutdu, nədənsə özünü xoşbəxt saydı. Cenevyeva da bu halları keçirirdi. Co qüvvətli əlləri ilə onu qucaqlayanda hər şeydən əvvəl fiziki ağrı hiss etdi, ancaq bu ağrı ona ləzzət verdi, qız yenə peşmançılıq çəkdi, o bilirdi ki, günah işləyib, ancaq nədə günah işlədiyini, özünü niyə günahkar saydığını bilmirdi.

Onların tanışlığının lap ilk günlərində, lap bir azdan sonra qoca Silverstayn Coyu qənnadı dükanında görüb gözləri kəlləsinə çıxdı. Gənc çıxıb gedəndən sonra missis Silverstaynın analıq hissləri cuşa gəldi. Ümumiyyətlə, boksçuların, xüsusilə Co Fleminqin ünvanına lənətlər yağdırdı. Silverstayn ha çalışırdı ki, hirslənmiş arvadını sakitləşdirsin, axı o ancaq qəzəbini yağdıra bilirdi, analıq hisslərinin hamısını yaşasa da, analıq hüququ yox idi.

Qoca yəhudi qadınının ağzından çıxan söyüşdən özünü itirən Cenevyeva qarının yağdırdığı ittihamlara, lənətlərə fikir vermirdi, o bir şeyi başa düşdü, bu xəbər onu mat qoydu: onun sevgilisi sən demə, adlı-sanlı boksçu Co Fleminq imiş. Bu iyərnc idi, ağılı bunu heç cürə qəbul etmirdi, qız bu göydəndüşmə xəbərə heç cür inanmaq istəmirdi! Onun aydın baxışlı, cəhrayı yanaqlı Coyu hər nəçi desən olardı, ancaq boksçu olmazdı. Qız heç vaxt boksçu görməmişdi.

Onun təsəvvüründə Co ilə onların arasında heç bir oxşarlıq ola bilməzdi. Cenevyeva həmişə belə fikirləşirdi ki, boksçu pələng gözlü, meymun kimi ensiz alınlı kobud heyvandır. Sözsüz ki, o, Co Fleming haqda çox şey eşitmişdi, çünki Uest-Oklenddə onu kim tanımır ki? Ancaq qızın ağlına belə gəlmirdi ki, bu onun Coyudur.

Cenevyeva ilk dəhşətli zərbədən sonra özünə gələndə missis Silverstaynın: “Özünə yaxşı tay-tuş tapmısan, peşəkar boksçu!” sözünü eşitdi. Sonra ər-arvad Silverstaynların mübahisələri düşdü: ər dedi ki, Co yaxşı ad-san qazanıb, arvadı ona etiraz edib dedi ki, ad-san cürbəcür olur – yaxşısı da olur, pisi də.

Silverstayn oturub-durub deyirdi:

– Co yaxşı oğlandır, yaxşı qazancı var, pulunu da havayı xərcləmir.

Missis Silverstayn qışqırırdı:

– Nə baş-beynimi aparırsan? Sən məgər çox bilirsən? Sussaydın, daha yaxşı olardı. Özün pulunu bu vücudu bir qəpiyə dəyməyən boksçulara xərcləyirsən! Hardan bilirsən ki, o necədir? De görüm, hardan?

Qoca inadla:

– Bilirəm! – deyib dururdu.

Cenevyeva ilk dəfə görürdü ki, kişi arvadı hay-həşir salanda ona etiraz etməyə cəsarət edirdi. Onun atası öləndə Co Xensenin anbarında işə girdi. Ailədə isə Codan başqa altı uşaq var di. Oğlan onlar üçün atanı əvəz etdi. O, gecəgündüz işlədi. Onlar üçün çörək, ət aldı, mənzil kirələrini verdi. Hər şənbə evə altı dollar gətirdi, sonra Xensen ona on iki dollar verdi. Co siz bilən nə etdi? Qazancının hamısını evə gətirib anasına verdi. Gecə-gündüz işlədi. Xensen ona iyirmi dollar verdi. Co nə etdi? Pulu evə gətirdi. Balaca qardaş və bacıları məktəbdən qalmadı, yaxşı geyinibkecindilər, ət və çörək yedilər, anası da ehtiyac nə olduğunu bilmədi, gözləri sevincdən alışıb-yandı, arvad oğlu Co ilə fəxr etdi, çünki o yaxşı oğlan idi.

Görün Co nə gözəldir, necə bədən quruluşu var! Ah, Allah! O öküzdən qüvvətli, pələngdən çevikdir. Başı yaxşı işləyir, gözləri itidir, hər şeyi görür, tez baxıb gözünü çəkir. O, Xensenin anbarındakı, sonradan isə mağazadakı oğlanlarla gülüşürdü. Sonradan isə klubda gülüşüb Spayderi bir göz qırpmında məğlub etdi. Beş dollar mükafat aldı. Siz bilən o pulu nə etdi? Evə gətirib anasına verdi.

O, tez-tez klublarda çıxış etməyə başladı, bütün mükafatları – on dollar, əlli dollar, yüz dollar aldı... Siz bilən nə etdi? Xensenin yanında daha işləmədi. Yox. Yoldaşları ilə eys-ışrətə qurşandı? Xeyr a! O yaxşı oğlan idi: həmişəki kimi işlədi, axşamlar isə klubda boksla məşğul oldu. Görün mənə nə dedi: “Silverstayn, niyə mənə kirə haqqı verim?” Mən ona nə dedim, bunu bir mən bilirəm, bir o, oğlan gedib anası üçün qəşəng ev aldı. Xensenin anbarında gecə-gündüz tər tökdü,

axşamlar klubda çıxış etdi ki, evin pulunu versin. Bacıları üçün royal aldı, xalça alıb divarlara vurdu, şəkillər vurdu. Bir şey də əlavə edim ki, o namuslu boksçudur, özündən mərc gəlir. Bu yaxşı əlamətdir, madam ki, boksçu özündən mərc gəlir, bax, onda onun üçün mərc gəlmək olar...

Bu vaxt missis Silverstayn dəhşətdən, hər cür ehtiraslı oyundan zəhləsi getdiyindən inildədi, əri isə başa düşdü ki, öz natiqlik qabiliyyəti ilə eyiblərinin üstünü açmışdır, qəzəblənmiş arvadını and-amanla inandıрмаğa çalışdı ki, udub. Kişi danışıqına yekun vurdu:

– Buna görə Co Fleminqə borcluyam. Mən həmişə ondan mərc gəlirəm, həmişə də uduram.

Ancaq Cenevyeva ilə Coyu təbiət bir-biri üçün yaratmışdı. Heç nə, bu dəhşətli xəbər belə, onları birbirindən ayıra bilməzdi. Cenevyeva nahaq yerə çalışdı ki, Coya qarşı qəlbində nifrət oyatsın. Qız onunla yox, özü öz məhəbbəti ilə mübarizə aparırdı. Bir şey ona qəribə görünürdü, o Coya bəraət verən minlərlə səbəblər tapır, oğlan əvvəlki kimi ona əzizdir, qız da əsl qadın kimi onun həyatına daxil olmaqla onun həyatını istədiyi istiqamətə yönəltməyi qərara aldı. Onların gələcək birgə həyatı qıza şən görünürdü. Qız ilk parlaq qələbə qazanmağa çalışdı. Co onu xahişlərinə güzəştə gedib boksdan əl çəkəcəyini vəd etdi.

Co isə əsl kişi, eşq mübtəlası kimi arzusunda olduğu qiymətsiz, valehedici sevgilisinə yiyələnmək üçün Cenevyevanın xahişləri qarşısında duruş gətirmədi. Co buna baxmayaraq qıza söz verəndə qeyri-müəyyən şəkildə ürəyinin ən dərin guşəsində hiss edirdi ki, oyundan tamam üz döndərə bilməz; nə vaxtsa, hardasa o hökmən oyuna qayıdacaq. Anası, qardaşları, bacıları, onların saysız-hesabsız ehtiyacları, daima rənglənməli və ağardılmalı ev, vergilər, əlavə vergilər, Cenevyevanın doğacağı uşaqlar, Xensenin anbarından aldığı maaşın miqdarı bir anda Coyun gözləri qarşısında canlandı. Ancaq o tezcənə, adətən, belə hallarda olduğu kimi idrakın xəbərdaredici bu dəhşətli səhnələrini özündən uzaqlaşdırır, o təkcə Cenevyevanı görürdü, bütün varlığı ilə ona eşq yetirdiyini hiss edirdi, o, götür-qoy etmədən qızın iradəsinə tabe oldu, qız da onun kimi başısoyuluqla onun həyatı, hərəkətləri üçün özünü səlahiyyətli saydı.

Oğlanın iyirmi, qızın on səkkiz yaşı var idi, bəşər nəsli davam etdirmək üçün dünyaya gəlmiş cavan nişanlıların ikisi də gümrah, sağlam, çəhrayı yanaqlı idi. İkilikdə körfəzin sahilində bazar günü gəzintisində çıxanda, tanış olmayan izdihamin içindəkilərin gözləri onlarda qalırdı. Coyun əsl kişi gözəlliyi Cenevyevanın qızlıq təravətindən geri qalmırdı, qızın məlahəti oğlanın gücünə, zərif, qəşəng bədən quruluşu onu qədd-qamətli əzələli bədən quruluşuna yaraşdı. İctimai mənşəcə Codan çox yüksəkdə duran bir çox qadınlar onun bir-birindən xeyli aralı olan parlaq, göy-gözlü, səmimi, sadələvh sifətindən gözlərini çəkmirdilər. Oğlan özü bu baxışları görmürdü, onların yalvarışla dolu ana kimi nəvazişli baxmasına məhəl qoymurdusa da, ancaq Cenevyeva bunu görür, başa düşürdü, oğlanın onun özünün olduğunu, ixtiyarının da onda olduğunu fikirləşəndə qızın qəlbini coşqun bir sevinc bürüyürdü. Bir şeyi də demək lazımdı ki, Co da kişilərin Cenevyevaya nə cür baxdığını görürdü, bu baxışlar onu əsəbiləşdirirdi də, Cenevyeva özü də bu baxışların mənasını onların özündən yaxşı hiss edirdi.

III FƏSİL

Cenevyeva Coyun altlığı nazik, zərif çəkmələrini geydi, qəhqəhə çəkərək ayaqlarını irəli uzatdı. Lotti də şən qəhqəhələrlə aşağı əyildi ki, onun şalvarının ətəyini qatlasın. Coyun bacısı Lotti onların sirrindən xəbərdar idi, qız anasını dilə tutmuşdu ki, çıxıb qonşuya getsin, indi bütün ev gənclərin ixtiyarında idi. Qızların ikisi də Coyun onları gözlədiyi aşağı mətbəxə düşdülər. O, Cenevyevanı görəndə yerindən dik atıldı, üzündən məhəbbət və xoşbəxtlik yağdı.

Oğlan qışqırdı:

– Tez ol, Lotti. Onun yubkasını yuxarı qaldır. Gərək tələsək. Belə də yaxşı olar. Şalvarın ancaq balaqları görünəcək, palto hər şeyi örtəcək. İndi baxaq görək necə olur. Mən Krisin paltosunu almışam. Yaxşı oğlandır! Aman, aman, yaman diribaşdır! Boyu balacadır, cəlddir, – Co Cenevyevaya paltonu geyindirə-geyindirə danışdı; palto lap onun dabanlarına çatırdı, ancaq qızın əynində qutu kimi dururdu, elə bil əyninə biçilmişdi.

Co papağı qızın başına qoydu, yaxalığını qaldırdı. Yaxalıq elə enli idi ki, papağın qıraqlarına çatırdı. Cenevyevanın saçları bunun altında görünməz oldu. Co paltonun üst düyməsini bağlayanda yaxalığın ucları Cenevyevanın yanaqlarını, ağızını, çənəsini örtüdü, ancaq diqqətlə baxanda papağının günlüyü altındakı gözlərini, bir azca ağaran burnunu görmək olardı. Qız otaqda var-gəl etməyə başladı, ancaq yeridikcə paltonun altından şalvarın balaqları nəzərə çarpırdı.

Co əlinin səliqəsinə heyran qalaraq, gülə-gülə dedi:

– Heç bir yarışdan geri qalmayan ehtiraslı oyunçusan ki, durmusan. Zökəm tutmusan, baş-gözünü bağlamısan ki, xəstələnməyəsən. Yanında çoxlu pulun var? Mən altıya qarşı ondan mərc gəlirəm. İstəyirsən, altıdan mərc gələk?

Cenevyeva soruşdu:

– Altı deyəndə kimi nəzərdə tutursan?

Lotti incik səslə dilləndi:

– Pontanı, – Cenevyevanı başa salmaq istədi ki, buna heç şübhə-zad ola bilməz.

Cenevyeva tez təsdiq etdi:

– Yaxşı, ancaq bir şey var ki, mənim bundan heç başım çıxmır.

Bu dəfə Lotti susdu, ancaq üz-gözündən bilinirdi ki, Cenevyevanın sözü yenə onun xoşuna gəlmədi. Co saata baxıb dedi, getmək vaxtıdır. Lotti qardaşını qucaqlayıb, dodaqlarından bərk-bərk öpdü, sonra o Cenevyeva ilə öpüldü. Co bacısının belindən qucaqladı, qız onları qapıyadək ötürdü.

Onlar küçəyə çıxanda Cenevyeva soruşdu:

– Ona qarşı altı nə deməkdir? – Onların addım səsləri şaxtalı havada uğultu ilə səslənirdi.

Co cavab verdi:

– Bu o deməkdir ki, mən favoritəm. Rinqdə tamaşaçılar on dollardan mərc gəlirlər ki, mən bu yarışda qalib gələcəm, o birilər isə altı dollardan mərc gəlirlər ki, mən uduzacağam.

– Əgər sən favoritsənsə, hamı sənin udacağına arxayındırsa, sənin əleyhinə niyə mərc gəlirlər?

Co güldü:

– Yarışın gözəlliyi elə bundadır. Hərə bir fikir yürüdür. Bundan başqa, sərrast zərbəyə, gözənlilməz hadisəyə ümid çoxdur. Çox şey ola bilər! – o ciddiyyətlə əlavə etdi.

Qız qorxdu, onu qucaqlayıb köksünə sıxdı, sanki onu təhlükədən qorumaq istəyirdi, o şən-şən güldü:

– Dayan, dayan, özün görəcəksən. Sən bircə əvvəlcədən qorxub eləmə. İlk raundlar yaman dəhşətli olur. Bu Pontanın üstün cəhətidir. O inadkardır, heç elə bil adam deyil, qasırgadır, yumruqlarını elə işə salır ki, rəqibini ilk raundlarda məğlub edir. O, beləliklə, özündən üstün dərəcəli boksçuların çoxunu nokaut5 edir. Mənim vəzifəm onun hücumuna ancaq davam gətirməkdir. Yaxşıca göz qoy, mənim nə vaxt hücumu keçəcəyimi görəcəksən. O, mənim əlimdən yaxa qurtara bilməz.

Onlar lövhəsindən idman klubu olduğu bilinən, əslində isə polis dairələrinin nəzarəti altında boks yarışları keçirilən tünd rəngli binaya yaxınlaşdılar. Co Cenevyevanı arxada qoyaraq, qapıdan içəri keçdi, qız da onun dalınca içəri girdi. Co ona xəbərdarlıq etdi:

– Ancaq əlini cibindən çıxartma, heç kəs heç nə başa düşməz. Bir iki dəqiqəliyinə döz.

Co polismlə danışan qapıçıya dedi:

– O, mənimlədir.

Qapıçı da, polismlen də Co ilə dostcasına salamlaşdılar, onun yanındakı adama heç fikir də vermədilər.

Onlar pilləkənlə ikinci mərtəbəyə qalxanda Co pıçıltıyla dedi:

– Onların ağına gəlmədi. Heç kəsin ağına gəlməz. Əgər bir şey sezən olsa, da fərqi yoxdur, mənim xətrimə susacaqlar. Mənim kimi gətirdiyimi hardan biləcəklər? Bura bax, bura keç.

O, kontora oxşar darısqal bir otağın qapısını açdı, Cenevyevanı basılıb əyilmiş oturacağı olan tozlu stulun üstündə oturtdu. Bir neçə dəqiqədən sonra o, parusin ayaqqabıda, uzun xələtdə qayıtdı. Qorxudan tir-tir əsən Cenevyeva ona qısıldı. Oğlan bir əli ilə onu nəvazişlə qucaqladı.

O, qıza ürək-dirək verib dedi:

– Cenevyeva, qorxma. Mən hər şeyi yoluna qoymuşam. Heç kəs heç nə bilməz.

Cenevyeva dilləndi:

– Co, mən sənə görə narahatam. Mənə nə olacaq olsun. Mən sənin üçün qorxuram.

– Necə ki, nə olacaq olsun? Mən elə bildim ki, sən özünə görə narahatsan.

Cenevyeva onu həssaslığı, hisslərinin dərinliyi ilə dəfələrlə mat qoysa da, qadın ürəyinin parlaq böyüklüyünə heyran qalaraq qıza baxdı. Bir anlığa oğlan deməyə söz tapmadı. Sonra isə həyəcandan dili-dodağı təpiyə-təpiyə dilləndi:

– Mənə görə narahat olursan? Sənin barəndə nə fikirləşəcəklərini eyninə almırsan? Məndən başqa heç kimi düşünürsən? Heç nə barədə fikirləşmirsən?

Qapının bərkədən döyülməsi “Haralardasan, özünü nə sərinə vermişən?!” – deyən yoğun səs Coyu xəyal aləmindən ayırdı.

O, səmimiyyətlə pıçıldadı:

– Tez ol, Cenevyeva, məni bir də öp. Bu gün mənim axırıncı yarışımıdır, mən bu dəfə həmişəkindən bərk vuruşacağam, axı sən məni rinqdə görəcəksən.

Bir dəqiqədən sonra hələ də dodaqlarında onun hərərətli öpüşünü hiss edən qız vurnuxan cavan oğlanların arasındaydı, heç kəs, deyəsən, onu görmürdü. Bu cavanların çoxusunun əynində qolu təkə çirməkli köynək var idi, pencəksiz idilər. Cenevyevanı əhatə edib qızla bərabər dal qapıdan salona keçdilər, tələsmədən yan yoldan keçib getdilər.

Anbara çox oxşayan yarıqaranlıq tamaşaçı salonu adamlarla dolu idi, sıx tənbəki tüstüsündən adamlar və əşyalar güclə seçilirdi. Cenevyevaya elə gəldi ki, indicə boğulacaq. Salonda kişilərin uğultulu səsi eşidilirdi, arada bir afişə və sodalı su satan oğlan uşaqlarının qulaqbatıran çığırtıları eşidilirdi. Kim isə mərc gəlmək istədi – altı dollara qarşı on. Təklif edən səs Cenevyevaya yeknəsəq, ümitsiz göründü. Qız fəxrlə öz-özünə dedi: “Əlbəttə ki, kim onun Coyuna qarşı çıxmağa cürət edər?”

Onu həyəcanlandıran Co ilə fəxr etməsi deyildi. Qadınların gəlməsi qadağan edilən bu davaxanaya girəndə qızın xəyalına cürbəcür şeylər gəldi. Belə macərədə maraqlı nə ola bilərdi? Burda hər şey naməlum, sehrli, dəhşətlidir. Bir də ki, qız fəhlə məhəlləsinin sözgəzdiren arvadlarının rəyinə qarşı çıxaraq, ləyaqət qaydalarını pozub belə bir cəsəətli addım atmışdı.

Cenevyevanın canına qorxu düşdü, qız bir dəqiqə əvvəl ancaq Co barədə fikirləşsə də, indi özü üçün qorxdı.

Cenevyeva salonun o biri başına nə vaxt çatdığını, bir neçə pilləkən qalxıb boksçuların balaca tualet otağına nə vaxt keçdiyini hiss eləmədi. Burda da kişi çox idi, Cenevyeva belə qərara gəldi ki, onların hamısı bu və ya başqa dərəcədə oyunun iştirakçısıdır. Bu vaxt Co onu tərək etdi. Qız özünün gələcək taleyi üçün qorxmağa macal tapmamışdı ki, onun müşayiətçilərindən biri kobudcasına dilləndi: “Ey, sənənlə deyiləm, dalımca gəl!” Qız onun dalınca qapıdan içəri keçmişdi ki, gördü bir mühafizəçi də dalınca gəlir.

Onlar tamaşaçıların üç sıra oturduqları hündür yerlərdən keçdilər, bu vaxt Cenevyeva ilk dəfə olaraq rinqə nəzər saldı. Qız meydançanın bərabərində yeriyirdi, meydançaya elə yaxın idi ki, əlini uzatsaydı, ətrafdakı burazlara əli çatardı. Döşəməyə brezent döşəmişdilər. Cenevyeva rinqin arxasında, onun hər iki tərəfində adamlarla dolu salonu sanki duman arxasında gördü.

Qızın çıxdığı otaq rinqin küncələrindən birində yerləşirdi. Ona bələdçilik edənlə sıralar arasından keçən Cenevyeva rinqin o biri tərəfindəki balaca otağa girdi.

Cavan oğlan divardakı deşiyi qıza göstərüb dedi:

– Burda sakitcə oturub sənə dalınca gələcəyimi gözlə.

IV FƏSİL

Qız özünü gözcük tərəfə atdı, rinqi lap qarşısında gördü. Sanki ovcunun içindəydi. Təkcə tamaşa salonunun bir hissəsini qız görmürdü. Meydançanın üstündə qaz lampası gur işıq saçırdı. Qızın dövrəsindən keçdiyi hündür yerlərin ətrafında, birinci sırada əlində karandaş və bloknot olan adamlar oturmuşdular. Cenevyeva başa düşdü ki, bu yerli qəzetlərin reportyorlarıdır, onlardan biri saqqız çeynəyirdi. Qalan iki sıranı yaxındakı yangınsöndürən hissənin yangınsöndürənləri, əynində forma olan polismlər tutmuşdular. Birinci sırada iki reportyorun arasında lap cavan polis rəisi oturmuşdu. Cenevyeva rinqin o tərəfindəki tamaşaçılardan birinin mister Klauzen olduğunu görüb təəccübləndi. Ağbəniz, qırmızıyanaq, sıx bakenbardlı Klauzen lap rinqin yanında birinci sırada özünü çəkərək oturmuşdu. Bir neçə adam o yanda, həmin sıradaca Cenevyeva həyəcandan üz-gözü pörtmüş, qırıq-qırıq sifətli Silverstaynı gördü.

Tamaşaçıların seyrək alqışları altında əynində pencək olmayan bir neçə cavan oğlan əllərində vedrələr, butulkalar, əl-üz dəsmalları, burazları qaldırıb, meydançadan keçib Cenevyevanın olduğu otağın çəpindəki küncə keçdilər. Onlardan biri kətilin üstündə oturub kürəyini buraza söykədi. Onun əynində qalın ağ yun köynək, corabsız ayağında parusin çəkmə var idi. Yerdə qalan cavan oğlanlar da düz Cenevyevanın oturduğu küncdə əyləşdilər. Bərk alqış səsləri gəldi, qız diqqətlə baxanda Cuyu tanıdı, o əynində həmin uzun xələti stulda oturmuşdu, oğlanın qısaca vurulmuş şabalıdı, qıvrım saçları qızın gözünün qabağının bir metrliyində idi.

Sıx saçları olan, hündür nişastalı yaxalıklı, əyninə qara kostyum geymiş cavan oğlan rinqin ortasına çıxdı, əlini qaldırıb dedi:

– Möhtərəm tamaşaçılardan xahiş edirik, papiros çəkməyin.

Bu xahişi bərkdən eşidilən narazılıqla qarşıladılar, onu fitə basdılar. Cenevyeva təəssüflə gördü ki, hamı sakitcə papiros çəkməyindədir. Mister Klauzen yarışlara başçılıq edən xəbərdarlığına, əlində yanan kibrit olduğu halda qulaq asdı, heç bir şey olmamış kimi siqaretini çəkdi. Cenevyevanın ondan möhkəm acığı gəldi, onun Coyu, belə tüstü dumanın içində necə döyüşə bilər? Qız da nəfəs ala bilmirdi, amma bir şey var ki, o yerindən tərpənmədən oturub.

Yarıslara başçılıq edən Coya yaxınlaşdı. O ayağa durdu, uzun xələti çiyindən sürüşüb düşdü. Co rinqin ortasına parusin çəkmələrdə, qısa ağ tumanda, çılpaq halda çıxdı. Cenevyeva utandı. Qız tək idi, onu heç kəs görmürdü, buna baxmayaraq, sevgilisini çılpaq görüb, utandığından yaman qızardı. Buna baxmayaraq, yenə baxdı, vicdan əzabı çəksə də, baxdı, onu sözsüz ki, belə görmək günahdır. Qəlbinin həyəcanlanması da, qızı ona cəzb edən ehtiraslı meylidə sözsüz ki, günahdır. Ancaq bu xoşagələn günah idi, qız ümumi əxlaq qaydalarını pozaraq gözünü sevgilisindən çəkmirdi. İbtidaidən olan instinkti, ilkin günah, xasiyyət özünü büruzə verdi. Sanki keçmiş minilliklərdəki anaların pıçıltılı səsi, hələ anadan olmamış körpələrin çığırması eşidildi. Ancaq qız bunu bilmirdi, bircə şeyi bilirdi ki, günahkardır, başını fəxrlə yuxarı qaldırdı, qərara aldı ki, bütün yasaqlardan azad olacaq, başdan-ayağacan günaha batacaq.

Qız geyim altında olan insan bədəni haqqında heç vaxt fikirləşməmişdi. Bədən onun təsəvvüründə sifət, əllər kimi yaşayırdı. İnsana geyim verən mədəniyyətin övladı Cenevyeva, insanı geyimsiz təsəvvürünə belə gətirə bilmirdi. Adamlar nəslinin üçün çılpaq üzlü, çılpaq qollu, başında saçları olan ikiayaqlı məxluq idilər. O, Co barədə fikirləşəndə saçları qıvrım, qız kimi çəhrayıyanaq, göy gözlü cavan sevgilisini göz önünə gətirirdi, sözsüz ki, geyimlikecimli. İndi isə həddindən artıq gözəl, üstünə ağ işıq düşən sevgilisini görürdü. Cenevyevanın qəfildən ağına gəldi ki, Allaha həmişə çılpaq şəkildə, duman içində, yarı gizlənmiş halda təsəvvürünə gətirirdi. Sevgilisini Allaha yaxınlaşdırın belə bir müqayisə ona dəhşətli, günahkar, küfr göründü, qız sanki bundan ən ağır günah kimi qorxdı.

Cenevyevanın zövqü oleoqrafiyalarla tərbiyə olunmuşdu, ancaq anadangəlmə gözəlliyi duymaq hissi onu başa saldı ki, qarşısındakı əsl gözəllik mücəssəməsidir. Coyun zahiri görünüşü həmişə onun xoşuna gəlirdi. Ancaq zahiri görkəm ayrılmaz şəkildə geyimlə bağlı idi, Cenevyevaya elə gəlirdi ki, Co ona görə belə cazibədardır ki, belə gözəl geyinir. Qızın ağına da gəlmirdi, geyim altında bu mükəmməl gözəllik ola bilər. Bu kəşf onu heyran etdi. Coyun dərisi qadın dərisi kimi ağ idi, ancaq qadınkindən daha hamar, ipək kimi, tüksüz idi. Cenevyeva bunu gördü. O, Coyun üzünün zərif cizgilərinə, yaxşı inkişaf etmiş bədəninin əzələlərinin bir-birini tamamlamasına tamaşa edib heyran qaldı. Coyun bütün görkəmindən saflıq və zəriflik yağdı. Gülümsəyən sifəti, yonulmuş kameyaya bənzəyirdi, həmişəkindən daha cavan görünürdü.

Yarıslara başçılıq edən əlini Coyun çiyinə qoyub üzünü izdihama tərəf döndərərək dedi:

– Tanış olun, Uest-Oklendin şan və şöhrəti Co Fleminq!

Tamaşaçılar möhkəm əl çaldılar. Salonun hər tərəfindən çığırtı, heyranedici səslər eşidildi:

– Co! Bizim Co!

Co öz küncünə qayıtdı. Cenevyeva onu heç boksçuya oxşatmırdı. Onun belə mülayim baxışları var, nə baxışlarında, nə də cəhənglərində heç bir qəddarlıq, heç bir amansızlıq yoxdur, bədəncə o həddindən artıq çəlimsizdir, dərisi zərifdir, ağdır, sifətindən isə mehribanlıq, şövq yağır. Qızın təcrübəsiz gözləri oğlanın qüvvətli döş qəfəsini, enli burun pərələrinin dərinə nəfəs almasını, atlas kimi dərisi altındakı qabaran əzələləri – bütün bu dağıtmaq üçün yaranmış, gizli istifadəsiz qalmış qüvvələri görmürdü. Oğlan qıza çinidən qayırlmış kiçik heykəl kimi görünürdü, bu heykəli ələ alanda ehtiyatlı, mehriban olmaq lazımdı. Çünki onunla qaba rəftar etsəydin, kiçik heykəl parça-parça olardı.

Con Pontanın iki sekundantı əynindən ağ yun köynəyi güclə soyundurandan sonra, o da rinqin ortasına çıxdı. Cenevyevanın gözü ona sataşanda canına üşütmə düşdü. Boksçu buna deyərəm. Meymun kimi, ensiz alnı, tüklü, düyünlənmiş qaşları altında xırdaca gözləri, yastı burnu, qalın dodaqları, dördkünc ağzı olan vəhşi heyvandı ki, durmuşdu. Cenevyeva dəhşətlə onun dördkünc alt çənəsinə, öküz boynuna oxşar peysərinə, düz, qısaca vurulmuş, qaban qılma bənzər saçlarına tamaşa etdi. Kobudluq, rəhmsizlik, amansızlıq, ibtidai vəhşilik budur, göz qarşısındadır. Tünd, demək olar ki, qapqara dərisi sinəsində, çiyinlərində it tükü tək qıvrım, qısa qalın qıllarla örtülmüşdü. Geniş sinəsində, qüvvətli qıçlarında, ara vermədən qabaran əzələlərində gözəllikdən, mütənasiblikdən əsər-əlamət yox idi. Onun bədəni qabarcıqlardan, düyünlərdən, şişlərdən ibarət idi, fiziki qüvvənin çoxluğundan onun bədəni insani görkəmini itirmişdi.

Yarışlara başçılıq edən dedi:

– İdman klubu Uest-Beyin nümayəndəsi Con Ponta.

İzdiham onu soyuq qarşıladı. Tamaşaçıların sözsüz ki, rəğbəti Co tərəfdə idi.

Araya çökmüş sükut içərisində kiminsə səsi eşidildi:

– İşində ol! Ponta, onun axırına çıx! Axırına çıx!

Salonun hər tərəfindən istehzal nidalər, təhqiredici sözlər eşidildi. Ponta dişlərini qəzəblə qıcırtdı, dönüb öz küncünə getdi. O, izdihamın onu yaxşıca qarşılayacağını gözləyə bilməzdi, adamların istər-istəməz ondan acığı gəlirdi, ibtidai vəhşiliyin əlamətləri açıq-aydın göz qabağında idi, bu hər cür mənəviyyatdan məhrum, düşünə bilməyən, açıqlıqda yox, dəmir qəfəsə salınmış adamın canına lərzə salan pələng və ilan kimi vəhşi idi.

Ponta başa düşürdü ki, tamaşaçılar onun əleyhinədirlər. O, ovçuların mühasirəyə aldığı, qovulub əldən düşən vəhşi heyvan kimi tələsmədən nifrət dolu nəzərlərini öz düşmənlərinin üzündə gəzdirdi. Coyun adını vəcdlə çəkən balacaboy Silversteyn büzüdü, sanki canına yanğın düşdü, dili damağına yapışdı, Cenevyeva bunu gördü. Pontanın baxışları onun gözlərinə sataşanda, o da üzünü yana çevirib, tamam büzüdü. Bir an sonra Ponta baxışlarını Coyun üzündə saxladı. Cenevyevaya elə gəldi ki, Ponta bilə-bilə qəlbində qəzəbi artırır.

Co düşməninə aydın uşaq baxışları ilə baxdı, buna baxmayaraq, üzü ciddiləşdi. Yarışların başçısı əynində pencək olmayan mehriban, xeyirxah cavan oğlanı da ortaya çıxartdı.

Yarışların başçısı dedi:

– Tanış olun, qarşıdakı yarışların hakimi Eddi Cons.

Tamaşaçıların əl çala-çala:

– Eddi! Bizim Eddi! – deyərək qışqırıqları eşidildi.

Cenevyeva hiss etdi ki, hakim də onların sevimlisidir.

Rəqiblər sekundantlarının köməyi ilə əlcəklərini əllərinə keçirttilər. Pontanın sekundantlarından biri Co olan küncə keçdi, Co əlcəklərini geyməmişdən əvvəl onları yoxladı. Hakimin işarəsi ilə rəqiblərin ikisi də sekundantları da dalınca rinqin ortasına çıxdılar. Co ilə Ponta üz-üzə dayandılar, hakim də aralarında. Sekundantlar əllərini bir-birinin çiyinə qoyub boyunlarını irəli uzadaraq dayanmışdılar. Hakim nə isə deyirdi, hamı ona diqqətlə qulaq asırdı.

Sonra dəstə dağılışdı, yarışların başçısı yenə irəli çıxdı.

O dedi:

– Co Fleminqin çəkisi yüz iyirmi səkkiz, Con Pontanınkı yüz qırxdır. Döyüş bir əl sərbəst olunca davam etdirilir. Klinçdən çıxanda rəqiblər ehtiyatlı olmalıdırlar. Tamaşaçılara xatırlatdı ki, döyüş son nəticə verənədək aparılacaq. Bizim klub heç-heçə olan yarışları yaxına qoymur.

Yarışların başçısı iki qatlanıb, burazı qaldırıb keçdi, meydandan atılıb aşağı düşdü. Sekundantlar da kətiləri, vedrələri götürüb küncələri tərk etdilər. Rinqdə ancaq iki rəqib və hakim qaldı. Qonqun səsi gəldi. Rəqiblər tez ortaya çıxdılar. Onların sağ əlləri bir anlığa bir-birinə toxundu, yalandan bir-birinin əlini sıxdılar. Ponta o dəqiqə sağ və sol yumruğunu qəzəblə işə saldı, ancaq Co özünü dala verərək zərbələrdən can qurtarırdı. Ponta sapandan çıxan daş kimi Coyun üstünə düşdü.

Döyüş başlandı. Cenevyeva əllərini sinəsinə sıxaraq oyunun nəticəsini gözləyirdi. Pontanın çevikliklə, qəzəblə endirdiyi sel kimi zərbələr qızı dəhşətə gətirirdi. Qıza elə gəlirdi, o, Cuyu şikəst edəcək. Bəzən o, Coyun sifətini görmürdü, tez-tez nəzərə çarpan əlcəklər onu görməyə mane olurdu, ancaq qız bərkədən vurulan zərbələrin səsini eşidirdi. Hər dəfə də

qorxudan qızın ürəyi bulanırdı. Qız bilmirdi ki, bu bir-birinə, ya da çiyinə dəyən boksçu əlcəyidir, bunun heç bir xəteri yoxdur.

Birdən döyüşün mənzərəsi dəyişildi: rəqiblər bir-birini bərk qucaqlayaraq qaldılar, nə o, nə də o biri zərbə endirmirdi. Cenevyeva başa düşdü ki, bu Coyun ona danışdığı klinçdir. Ponta çalışırdı ki, Coyun əlindən çıxsın. Co onu buraxmırdı. Hakim qışqırdı. “Aralaşın”. Co istədi geri çəkilsin, ancaq Ponta əlini boşaltdı, Co da zərbədən can qurtarmaq üçün təzədən rəqibindən yapışmalı oldu. Coyun əlcəyi bu dəfə Pontanın ağına, çənəsinə yapışmışdı, hakim ikinci dəfə “Aralaşın!” – deyə qışqıranda Co rəqibinin başını arxaya qanırıb ondan aralandı.

Bir neçə qısa an içərisində Cenevyevaya sevgilisini görməkdə heç kim mane olmurdu. Onun sol ayağı bir qədər irəli çıxmışdı, bədəni və dizləri bir qədər qatlanmışdı, başını aşağı salmışdı, qalxmış çiyinləri sifətini görməyə mane olurdu. Əlləri qarşısında idi, o müdafiəyə, hücumu hazır idi. Bütün əzələləri gərilmişdi, Cenevyeva görürdü ki, o, hər hərəkət etdikcə əzələləri canlı imiş kimi düyün düşür, ağ dərisinin altında diyirlənirdi.

Co yenə hücumu keçdi, Coyun vəziyyəti ağırlaşdı. O daha da aşağı əyildi, sanki tam büzüdü, çiyinlərini, dirsəklərini, əllərini irəli verərək, zərbələrə mətinliklə dözürdü. Zərbələr sel kimi Coyun üstünə yağdı, Cenevyevaya elə gəlirdi ki, o heç vəchlə salamat qurtara bilməyəcək. Ancaq zərbələri gah çiyini, gah əlcəyi ilə dəf edərək, gah özünü dala verərək, gah qabağa əyilərək küləyin yellətdiyi ağac kimi yırgalanırdı. Qız alqış səslərini, yerbəyerdən “Afərin Co! Bərk dur!” sözlərini, Silverstaynın vəcddən özünü unudaraq stulda durub-oturduğunu görüb, başa düşdü ki, Coyun vəziyyəti qorxulu deyil, əksinə o möhkəm dayanıb. Ancaq Ponta geri çəkilmirdi, onun qəzəbli zərbələrinin burulğanı çox az hallarda Cenevyevanı sevgilisindən uzaq salırdı.

V FƏSİL

Qonqun səsi eşidildi. Cenevyevaya elə gəldi ki, döyüş yarım saatdır ki, davam edir, ancaq Coyun danışmağından bilirdi ki, vur-tut üç dəqiqə keçib. Coyun sekundantları burazı qaldırıb içəri keçir, qaça-qaça onu məmnuniyyətlə küncə dincəlməyə aparırdılar. Onlardan biri Coyun qabağında sallağı oturaraq, onun ayaqlarını dizləri üstünə alaraq, var gücüylə onun baldırlarını ovxalayırdı. Co stulun üstündə oturub başını dala ataraq, irəli uzatdığı əllərini burazın üstünə qoyaraq, dərindən köks dolusu nəfəs alırdı. Coyun ağız geniş açılmışdı, sekundantların ikisi də onun qarşısında əl-üz dəsmalını yelləyirdilər, sekundantlardan biri onun sifətinin, sinəsinin tərini silir, qulağna pıçiltı ilə nəsə deyirdi.

Bu bir neçə an davam edən manipulyasiya təzəcə qurtarmışdı ki, qonq təzədən çalındı, sekundantlar öz vedrələrini, əl-üz dəsmallarını götürüb, burazın altından sivişib keçdilər.

Co ilə Ponta meydançanın ortasında qarşılaşdılar. Cenevyevanın ağına heç gəlməzdi ki, dəqiqə belə qısa ola bilər. Ona elə gəldi ki, fasiləni bilə-bilə belə qısaldıblar, o, bir anlığa özü də heç bilmədən, nədənsə özünü yaxşı hiss etmədi.

Ponta birinci raundda olduğu kimi gah sağ, gah da sol əli ilə zərbələr endirirdi. Co zərbələri müvəffəqiyyətlə dəf etsə də, yenə duruş gətirə bilmədi, bir neçə addım geri çəkildi ki, müvazinətini itirməsin, o istər-istəməz bir əlini qabağa verdi, başını biləsən-bilməyəsən qaldırdı. Ponta pələng kimi onun üstünə atıldı, rəqibinin müdafiə olunmayan çənəsini nişanladı. Ancaq Co əl-qolunu atdı, sanki suya baş vurdu, Pontanın yumruğu onun peysərinin üstündən keçdi. Co qəddini düzəldən kimi Ponta sol yumruğu ilə ona düzünə elə bir zərbə ilişdirirdi ki, bu zərbə Coyu burazların o tərəfinə atmalı idi. Ancaq Co yenə bir saniyəliyə rəqibini qabaqladı, aşağı əyilə bildi, Pontanın zərbəsi Coyun kürəklərinə toxundu, havada donub qaldı, Ponta zərbəsini sağ yumruğu ilə təkrar etdi, ancaq Co canını qurtarıb sağ-salamat klinçə keçdi.

Cenevyeva sevincək nəfəsini dərdi, o bütün bədəninin zəiflədiyini hiss edirdi, az qala ürəyi xarab olacaqdı. Camaat şövlə əl çaldı. Silversteyn ayaq üstə dəli kimi əl-qolunu oynadır, qışqırırdı. Hətta mister Klauzen də heyranlığını bildirmək üçün var gücü ilə qonşusunun qulağına nə isə bağırırdı.

Budur, rəqiblər klinçdən çıxdılar, döyüş təzələndi. Co üz-gözünü qorumaq üçün əllərini üzünə aparır, geri çəkilir, meydança boyu sürüşür, zərbələrdən yaxa qurtarır, rəqibinin sürətli həmlələrinə davam gətirirdi. Co özü çox nadir hallarda zərbələr endirirdi, çünki Pontanın iti gözləri var idi, o həm özünü müdafiə etməyi, həm də həmlə etməyi yaxşı bacarırdı. Coyun Pontanın son dərəcə qüvvətli gücünə qalib gələ biləcəyinə heç bir ümidi yox idi, Coyun ümidi bircə ona qalmışdı ki, Ponta axırdan-axıra özü əldən düşər.

Cenevyeva bir şeyə təəccüblənirdi ki, sevgilisi niyə ancaq müdafiədədir. Qız pərt oldu, o istəyirdi ki, Co ona vəhşicəsinə hücum edən vəhşi heyvandan intiqam alsın. Ancaq qız hirsələnmiş istəyirdi ki, Co imkan tapıb Pontanın çənəsinə bərk bir yumruq ilişdirirdi. Zərbə bərk idi, Pontanın başı gicəlləndi, dodaqları qanadı. Tamaşaçılar Coyun müvəffəqiyyətinə bərkdən sevindilər, Ponta hirsələndi. Ponta özünü bilməyərək dəli kimi Coyun üzünə atıldı. Onun əvvəlki qaba hücumları bu qudurğan burulğanın qarşısında heç nə idi. Co daha zərbəyə zərbə ilə cavab verməyə çalışmırdı: o bütün qüvvələrini səfərbər etdi ki, yaratdığı bu tufanın qarşısında duruş gətirsin. O hücumu güc-bəla ilə dəf edərək, birtəhər yaxa qurtarırdı, nəfəsini dərmək üçün vaxt arayırdı, klinçdən aman axtarırdı. Ancaq klinçdə də tam sakitlik və təhlükəsizlik hökm sürmürdü. Ara vermədən sayıqlıqla rəqibinə göz qoymalı idi, klinçdən qurtaranda təhlükə daha çox idi. Cenevyeva Coyun Pontaya bərk yapışdığını görüb əvvəlcə bir gülümsündü də, qız başa düşmürdü ki, bu nəyə gərəkdir, Co özünü Pontaya yapışdırınca Ponta altdan yuxarı Coya bir zərbə endirdi, yumruğu az qala Coyun çənəsinə dəyəcəkdi. O biri klinçdə Cenevyeva Coyun canını qurtardığını zənn edib rahatca nəfəs alanda Ponta onun çiyini üstündən əyilib sağ əli ilə qolaylanıb yumruğunu var gücü ilə Coyun belinə endirdi. Tamaşaçılar istəkli Co üçün narahat olub içlərini çəkildilər, Co bir göz qırpımında rəqibinin dirsəklərindən tutub ikinci belə bir zərbənin qarşısını almaq üçün sıxdı.

Yenə qonq səsi eşidildi, bir anlıq fasilədən sonra döyüş təzələndi. Co olduğu küncdən çıxmağa macal tapmamışdı ki, Ponta bütün meydan boyu onun üstünə atıldı. Coyun belinə zərbə

dəyən yerdə ağ dəridə qırmızı ləkə görünürdü, bu iri – Pontanın əlcəyi boyda idi. Cenevyeva bu qırmızı ləkəyə kədərlə baxırdı, gözünü ondan çəkə bilmirdi. O biri klinçdə Ponta özünün ölümcül zərbəsini Coyun böyrəklərinə endirdi. Bundan sonra Co sayıq idi, bütün vaxtı zərbələrdən can qurtara bilirdi, əlcəyi ilə Pontanın çənəsini sıxırdı, onun başını dala atırdı, ancaq raund qurtaranacan Ponta üç dəfə bu üsulu təkrar etdi, həmişə də eyni ən zəif yerə zərbə endirdi. Bir dəqiqəlik fasilə qurtardı, bir raund da ötdü, bunların heç biri tərəflərin heç birinə – nə ona, nə də o biri rəqibə üstünlük vermədi. Beşinci raundun başlanğıcında küncə sıxışdırılmış Co özünü elə göstərdi ki, klinçə gedir. Ancaq son anda Ponta ondan ikiəlli yapışmağa hazırlaşanda Co özünü bir qədər kənara verdi, Pontanı cınağının altından, ən zəif yerindən ildırım sürəti ilə dörd dəfə dalbadal sağ və sol əli ilə vurdu. Zərbələr, görünür, möhkəm idi, çünki Ponta yırgalandı, dartındı, əlləri yanına düşdü, çiyinləri endi, elə bil ki, indicə o iki qatlanıb tirtap yerə yıxılacaqdı. Co düşmənin özünü ifşa etdiyini görüb ona nəfəsini dərməyə imkan verməyib dodaqlarına bir zərbə endirdi, sonra qolaylanıb Pontanın çənəsini nişan aldı, ancaq zərbə yerinə düşmədi, yanağına toxundu, Ponta kənara sıçradı.

Tamaşaçılar özlərindən çıxmışdılar. Hamı ayaq üstə qalxmışdı, əl çalıb qışqırırdılar. Cenevyeva: “Pontanın işi bitdi, işi bitdi!” qışqırığını eşidib elə bildi ki, indicə yarışın sonu çatacaq. Qız da özündən çıxmışdı, onun həmişəki mehribanlığından, fəğırlığından əsər-ələmət qalmamışdı, o sevgilisinin vurduğu hər ölümcül zərbədən sonra sevinirdi.

Ancaq Pontanın gücü hələ də tükənməmişdi.

İndi daha o Coya hücum etmirdi, Co pələng kimi onu izləyirdi. Co Pontanın çənəsini bir də nişan aldı, ancaq o özünə gəldiyindən qırağa çəkildi. Coyun yumruğu havada asılı qaldı. İnersiya qüvvəsi elə güclü idi ki, Co yarım dairə cızaraq kənara sıçradı. Ponta bir an içində sol yumruğu ilə rəqibin qorumadığı boynuna bir yumruq endirdi. Coyun əlləri yanına düşdü, o irəli-geri yırgalandı, üzüstə yıxıldı. Onun üzərinə əyilən hakim saniyələri ucadan sayaraq sağ əlini yelləyirdi.

Salona ölü sükutu çökmüşdü. Ponta üzünü camaata tərəf tutdu, təriflənəcəyini gözlədi, ancaq heç kəs cıncırını çıxarmadı. Pontanı qəzəb bürüdü. Bu ədalətsizlik idi: rəqib bir zərbə endirəndə, ya da zərbədən yaxasını qurtaranda salondakıların hamısı əl çalırdı, yarışın əvvəlindən təşəbbüsü əlinə alan Ponta üçün heç bir dəfə də olsun əl çalmırdılar.

Pontanın gözləri qəzəblə parıldadı, o özünü yığışdırıb məğlub edilmiş düşmənin başının üstünü kəsdirdi. Onun üzərinə əyilərək sağ yumruğunu qolaylayaraq Coyun ayağa qalxmasını gözlədi ki, zərbələrini onun üstünə yağdırsın. Sağ əli ilə saniyələri sayan hakim sol əli ilə Pontanı kənara itələdi, Ponta çalışdı ki, onun yanından dövrə vurub keçsin, ancaq hakim onun dalınca düşüb onu itələyir, döşəmə üzərində yıxılıb qalmış Coya yaxın getməyə qoymurdu.

Hakim sayırdı:

– Dörd, beş, altı...

Co dönüb üzüstə düşdü, dizləri üstə qalxmağa cəhd etdi. Əvvəlcə o bir ayağını qatladı, iki əlini döşəməyə dayaq verib, sonra o biri ayağını qaldırmağa cəhd etdi.

Salondan səslər gəldi:

– Səya fikir ver. Səya gözlə!

Rinqin ətrafındakı sekundant xəbərdaredici tərzdə dedi:

– Tələsmə! Səya gözlə!

Cenevyeva tələsik ona tərəf boylandı; cavan oğlanın rəngi tamam qaçmışdı, o qeyri-ixtiyari olaraq hakimlə bərabər saniyələri sayaraq dodaqlarını tərpədirdi:

– Yeddi, səkkiz, doqquz...

Doqquz saniyə keçdi, hakim Pontanı axırıncı dəfə itələdi, Co ayağa qalxdı ki, özünü müdafiə eləsin. O zəifləmişdi, ancaq sakit idi, çox sakit idi. Ponta böyük zərblə onun üzərinə atıldı, bir-birinin dalınca iki yumruq endirdi – biri düzünə, biri də altdan yuxarı. Co zərbələrin ikisini də dəf etdi, üçüncüdən can qurtardı, bir addım kənara çəkildi ki, dördüncü zərbədən yaxşı qurtarsın, ancaq Ponta arasıkəsilmədən sel kimi yağan zərbələrlə onu küncə qısnadı. Co açıqdan-açığa zəifləyir, dizləri qatlanırdı, o ayaq üstə güclə dayanırdı. Ponta onu burazlara tərəf sıxışdırırdı, daha geri çəkilsə yer yox idi, Ponta nəfəsini dərmək üçün bir az dayandı, sol yumruğu ilə hücum etdi, var gücü ilə sağ yumruğunu endirdi. Ancaq Co klinçə daxil oldu, bu da onu xilas etdi.

Ponta insafsızcasına əl-qol atır, istəyirdi ki, məğlub edilmiş saydığı düşməninin – rəqibinin nəfəsini kəssin, ancaq Co ondan möhkəm yapışmışdı, ondan əl çəkmirdi, Pontanın əl-qolu sərbəst olan kimi Co təzədən onu qucaqlayırdı.

Hakimin əmri eşidildi:

– Aralaşın!

Co rəqibini əvvəlkindən bərk qucaqlayırdı.

Ponta boğula-boğula hakimə qışqırdı:

– Onu məcbur edin! Siz onu niyə məndən uzaqlaşdırmırsınız?!

Hakim təzədən rəqiblərə aralaşmağı əmr etdi. Ancaq Co əmrə qulaq asmadı, bilirdi ki, bununla qaydanı pozmur. Hər an ötdükcə onun qüvvəsi bərpa olunur, başı ayazıyır, gözünün qabağından sanki duman çəkilirdi. Raund təzəcə başlanmışdı, o gərək nə vəchlə olur-olsun, indiki bu üç dəqiqəni davam gətirəydi.

Hakim bir əli ilə Coyun, o biri əli ilə Pontanın çiyinlərindən yapışmış, zorla onların arasına girdi, onları güclə aralaşdırdı; vəhşi heyvan ovunun üstünə atılan kimi aralaşan Ponta Coyun üstünə atıldı. Ancaq Co üz-gözünü örtüdü, hücumu dəf edib təzədən klinçə daxil oldu. Yenə Ponta əl-qol atmaq istəyirdi, Co yenə ona imkan vermirdi, hakim də onları aralaşdırdı, Co yenə zərbədən can qurtarıb klinçə daxil oldu.

Cenevyeva başa düşürdü ki, nə qədər ki Co klinçdədir, o təhlükədən uzaqdır. Bəs hakim onları niyə aralaşdırır. Bu insanlıqdan uzaqdır. Eddi Cons “Aralaşın!” komandasını verəndə qız onun girdə, mehriban sifətinə baxırdı, stulun üstündən ayağa qalxıb yumruqlarını elə həyəcanla sıxırdı ki, dırnaqları ovcunun içinə möhkəm batırdı. Bütün raund vaxtı, usandırıcı bu üç dəqiqədə rəqiblərin işi-peşəsi bir-birindən möhkəm yapışmaq idi. Hakimin komandası ilə onlar aralaşdırdılar. Pontaya heç cürə sonuncu, həlledici zərbəni endirmək mümkün olmadı. Ponta açıq-aydın qüvvədən düşmüş, demək olar ki, məğlub edilən rəqibi qarşısında gücsüzlüyünü hiss edirdi. Təkcə bir, lap bir zərbə bəsidir, Ponta da onu vura bilmir! Conun təcrübəliliyi və soyuqqanlılığı onu məğlubıyyətdən qurtardı. Ayaq üstə güclə dayanan, beyni dumanlanan Co var gücü ilə rəqibindən yapışır, təzədən özünə gəlincə onun yaxasından əl çəkmirdi. Azgınlaşan Ponta Coyu qaldıraraq yerə çırpmağa cəhd edəndə salondan Silverstaynın cırx səsi eşidildi:

– Onu gör dişləyə bilərsən?

Salona elə sakitlik çökmüşdü ki, bu istehzal sözləri hamı eşitdi. Bu sözlər gərginliyi azaltdı, öz sevimli boksçuları üçün həyəcanlanan tamaşaçılar gülməkdən uğunub getdilər. Bərkdən, ara vermədən, əsəbi cingiltilərlə qəhqəhə çəkib gülürdülər. Silvestaynın zarafatı Cenevyevanı belə güldürdü, onun Co üçün qorxusu bir qədər azaldı, qız haldan düşdüyünü, ürəyi bulandığını hiss elədi, rinqdəki hadisələr onun canına üşütmə salmışdı.

Salondan səslər gəlirdi:

– Dişlə onu! Dişlə. Qulağını gəmir! Eşidirsən, Ponta. Yoxsa öhdəsindən gələ bilməzsən! Ye onu! Ye! Nəyi gözləyirsən!

Bu sel kimi axan istehzalardan Ponta özünü lap itirdi. Onun qəzəbi artdıqca, pis vuruşurdu. O fısıldayır, içini çəkir, qüvvəsini havayı yerə sərf edirdi, özünü heç cürə ələ ala bilmirdi, ağılla hərəkət etmirdi, o dəhşətli zərbələrlə bütün bunların əvəzini çıxmaq istəyirdi. O daha heç fikirləşə bilmir, rəqibinin hökmən axırına çıxmaq istəyirdi, klinç vaxtı Coyu əlinə siçovul düşmüş teryer kimi silkələyir, var gücü ilə əl-qolunu boşaltmağa çalışırdı. Co isə bu ara özünü itirmədən ondan bərk yapışmış buraxmırdı. Hakim fədakarlıqla doğrudan onları aralaşdırmağa çalışırdı. Bu asan deyildi: üz-gözündən tər sel kimi axırdı. Hakim var qüvvəsini sərf edirdi ki, rəqibləri ayırsın, hakim onları aralaşdıran kimi Co təzədən klinç olur, hər şeyi təzədən başlamaq lazım gəlirdi. Ponta ha çalışırdı ki, Conun qüvvətli caynaqlarından can qurtarsın. O, rəqibindən uzaqda dayana bilmirdi, zərbə endirmək üçün gərək Coya yaxınlaşaydı. Hər dəfə Co onun planlarını alt-üst edir, klinçin mühasirəsinə salırdı.

Balaca tualet otağında divardakı gözcüyün qarşısında büzüşüb oturmuş Cenevyevanın da ümidləri özünü doğrultmadı. Bu rəhmsiz, ölümçül vuruşda marağı olan şəxs idi. Çünki rəqiblərdən biri onun sevgilisi, onun Coyu idi. Tamaşaçılar üçün hər şey aydındır, onlar hər şeydən baş çıxarırlar, o isə yox. Oyunun sirləri onun üçün açılmadı. Cenevyeva bu möcüzələrdən baş açə bilmədi. Əksinə, Oyun onun üçün daha anlaşılmaz oldu. Niyə bu adamları öz cazibəsi altına alır. Co bu kobud, gərginlikdən qabaran əzələlərdə, bu amansız çarpışmalarda, möhkəm ağrı verən dəlicəsinə zərbələrdə nə görüb. Yəni bu, qızın onun üçün yaratmaq istədiyi rahatlıq, firavanlıq, ürəkaçan sakit sevincdən üstün oldu?! Oğlanın qəlbini, düşüncəsini ələ almaq üçün o, oyundan daha səxavətlidir, daha qiymətli hədiyyələr bəxş edir, ancaq oğlanı onların ikisi də cəzə edir, qızı bağına basır, özü qıza baxmır, gizli məlahətli Cenevyevaya aydın olmayan adamın, yoldan çıxaranın çağırışına qulaq asır.

Qonq çalındı. Raund Pontanın küncündəki klinç ilə qurtardı. Cavan, rəngi qaçmış sekundant meydana atılıb, Coyu qucağına alıb qaça-qaça onu üzbəüzdəki küncə apardı, sekundantların hamısı tələsik onun ayaqlarını ovuşdurmağa, qarnını şappıldatmağa başladılar, tumanını aşağı çəkdiilər ki, o dərindən nəfəs ala bilsin. İlk dəfə idi ki, Cenevyeva qarınla necə nəfəs alındığını görürdü, qızın fikrindən keçdi ki, o heç vaxt tramvay dalınca qaçanda belə dərindən, kəsik-kəsik nəfəs almamışdı. Sonra qız beyinə işləyən bərk bir qoxu duydu; Conun üzünə naşatır spirti hopdurulmuş süngər qoydular, oğlana naşatır spirti iylətdilər ki, ayılsın. Co ağzını, boğazını yaxaladı, bir dilim lumu sordu, bütün bu vaxtı sekundantlar dəli kimi əl-üz dəsmalını onun qabağında yellədirdilər ki, ciyərlərinə oksigen dolsun, qarşdakı çarpışma üçün qanı təmizləyib damarlarından axsın. Onun isti çıxmış bədəninə yaş süngərlərlə silir, başına isti butulka ilə su tökürdülər.

VI FƏSİL

Qonq altıncı raundun başladığını bildirdi, rəqiblər öz küncələrindən irəli çıxdılar. Su damcıları hələ də onların dərisi üstündə işıldayırdı. Ponta özünü elə sürətlə irəli atdı ki, onlar rinqin ortasında yox, Coyun küncünə yaxın hissədə tutaşdılar. Pontanın çalışdığı bu idi ki, rəqibi özünə gəlincə onun axırına çıxsın. Ancaq Co bu sınaqdan da çıxdı. Onun yenə qüvvəsi aşırdaşdı, vaxt keçdikcə qüvvəsi artırdı. O rəqibinin ilk hücumunu dəf etdi, sonra özü ona elə zərbə vurdu ki, Ponta geriye yuvarlandı. Co elə bir hərəkət elədi ki, sanki onun dalınca düşüb tutmaq istədi, sonra bu məqsəndən əl çəkib, Pontanın onun zərbəsinə cavab olaraq yağdırdığı arasıkəsilməz zərbələri sakitcə dəf etdi.

Döyüş əvvəlki kimi keçirdi; Co özünü müdafiə edir, Ponta isə hücumlarına davam edirdi. Ancaq Ponta narazı idi, hər an o nə qədər qəzəblə hücum edirdisə belə, rəqib ona cavab zərbəsi endirə bilirdi. Co qüvvəsini mühafizə edirdi. Pontanın on zərbəsinə o bircə zərbə ilə cavab verirdi, ancaq bir şey var idi ki, zərbəsi həmişə düz hədəfə dəyirdi. Ponta hücumda Codan qüvvətli idi, ancaq onun öhdəsindən heç cürə gələ bilmirdi, Coyun hərdənbir endirdiyi, məharətli

zərbələr göstərirdi ki, o qorxulu rəqibdir. Ponta bunu başa düşüb, özünü ələ aldı. O, ilk raundlarda olduğu kimi çox götür-qoy etmədən rəqibini bir zərbə ilə yox etmək üçün Coyun üzərinə atılırdı.

Döyüş səhnəsi göz qabağında dəyişilirdi. Tamaşaçılar bu dəyişikliyi o dəqiqə hiss etdilər, hətta Cenevyeva da doqquzuncu raund başlananda başa düşdü. Co hücum keçdi. İndi Ponta klinçdə deyildi, o rəqibinin belinə ölümcül zərbələr endirirdi. O belə ölümcül zərbəni klinçdə olanda, bir də ki, sonrakı hər bir klinçdə endirirdi. O, klinçdən çıxıb Pontaya, aşağı kürəyinin altına, ya da çəpinə çənəsinə, ya da ki, düz dodaqlarına vururdu. Ancaq Ponta Coya zərbələr yağdırmaq arzusuna düşən kimi o, düşməndən qaçıb uzaqlaşır, üz-gözünü örtürdü.

Beləliklə, iki raund da keçdi, sonra biri də, Pontanın qüvvəsi yavaş-yavaş da olsa, tükənirdi. İndi Coyun öhdəsinə bir vəzifə düşürdü – rəqibinə bir yox, on yox, zərbəni zərbə dalınca endirməklə Pontanın tükənməz qüvvəsinin axırına çıxsın. Co ona nəfəs dərməyə imkan vermədi, o Pontanı addımbaaddım izləyirdi, onun irəli uzatdığı sol ayağı cod rezentin üzərində taqqıldayırdı. Sonra Co pələng kimi sıçrayıb rəqibinin üstünə atılırdı, ona bir zərbə, ya da ki, bir neçə zərbə endirib, ildırım sürəti ilə kənara sıçrayıb yenidən Pontanın üzərinə atılırdı. Ponta öz növbəsində hücum keçəndə, Co üz-gözünü möhkəm örtür, sonra yenə inamla rəqibinə hücum edirdi, sol ayağını irəli taqqıldadırdı.

Ponta yavaş-yavaş, aramsız olaraq zəifləyirdi. Artıq heç kəsi yarışın nəticəsi narahat etmirdi. Tamaşaçılar:

– Co! Bizim Co! – deyib qışqırır, gənc boksçuya hüsnrəğbətlərini və heyranlıqlarını bildirirdilər.

Camaat istehza edirdi:

– Adam mərci heç uduzmaq istəmir!

– Ponta, onun niyə axırına çıxmırsan? Çıx görək!

Növbəti raund qurtaranda Pontanın sekundantları var qüvvələri ilə ona qulluq edirdilər. Onlar Pontanın tükənməz qüvvəsinə, dözümlülüyünə daha inanmırdılar. Cenevyeva onların işinə göz qoyur, gənc, rəngi qaçmış sekundantın Coya verdiyi məsləhətlərə fikir verirdi.

O deyirdi:

– Tələsmə. Ponta, düzdü, gücdən düşüb, ancaq sən tələsmə. Mən ona yaxşı bələdəm, onun axırdan-axıra zərbəsi qalır. Mən onun necə əzişdirdiklərini görmüşəm, baxana elə gəlirdi ki, axırı çatıb, ancaq axırıncı zərbəni ehtiyat üçün saxlayır. Yadımdadır, Mikki Salliven onu lap əldən salmışdı, altı dəfə bir-birinin dalınca ona nokdaun vəziyyətinə salmışdı, Pontanın niyyəti sonradan məlum oldu. Ponta onun çənəsinə bir zərbə endirdi, Mikki gözlərini ancaq iki dəqiqədən sonra açıb soruşdu ki, nə olub? Odur ki, ona göz qoy, ehtiyatlı ol, həddini aşma. Mən

mərc gəlmişəm ki, sən udacaqsan, ancaq hələ də pulun cibimdə olduğuna bir o qədər də inanmıram.

Pontanın üstünə su tökdülər. Qonq səslənəndə sekundantlardan biri butulkanın suyunu onun başına əndərdi. Ponta rinqin ortasına çıxdı, sekundant onun üzərində başı üstə çevrilmiş butulka tutmuşdu. Hakim sekundantın üstünə qışqırdı, o yolda butulkanı atıb rinqdən qaçıb getdi, butulka düşməmə boyu yumbalandı, içindəki su töküldü; hakim təpiklə onu burazdan kənara atdı.

Bütün güləşmə vaxtı Cenevyeva bir dəfə də olsun Coyun üzündə, mebel mağazasında səhər ertə qıza boksdan danışanda olan ifadəni sezmədi. Bəzi raundlarda onun sifəti lap cavan, uşaq üzünə bənzəyirdi. Ponta ona ən ağır zərbələrini endirəndə Coyun sifəti boz, qaşqabaqlı olurdu, sonralar isə vaxt ötsün deyər, rəqibindən bərk yapışanda oğlanın sifəti kədərli ifadə alırdı. Ancaq indi o, rəqibindən qorxmurdu, təşəbbüsü o əlinə almışdı. Bu vaxt Cenevyeva onun boksqü sifətini gördü. Görüb diksindi, Co ondan gör nə qədər uzaqda idi! Qız elə bilirdi ki, ona yaxşıca bələddir, oğlanın ixtiyarı ondadır, ancaq sanki bu poladdan tökülmüş sifət, polad kimi möhkəm dodaqlar, bu polad kimi soyuq şəfəq saçan gözlər tamamilə yad idi. Cenevyevanın fikrindən keçdi: “Elə bil Allahdan buyruq almış əzraildir durub, sir-sifəti daşa dönüb”.

Ponta çalışdı ki, ilk raundlarda hücumunu təzələsin, ancaq Co onun çənəsinə bir zərbə ilişirdi! Co rəqibinə nəfəsini dərməyə bir an belə macal verməyib, rəqibini inadla izləyirdi. On üçüncü raundun axırında Co Pontanı küncə sıxışdırdı. Ponta özünü müdafiə edirdi, ancaq Co qüvvətli bir zərbə ilə Pontanı diz çökməyə məcbur etdi. Onuncu saniyədə o ayağa qalxdı, istədi ki, klinç eləsin, ancaq Co onu kürəyinin altına dörd zərbə vurmaqla qarşıladı, qonq səslənəndə Ponta boğula-boğula sekundantlarının qolları üstünə yıxıldı.

Co bütün rinq boyu qaça-qaça öz küncünə çəkildi.

O, sekundantına dedi:

– İndi bəxtim gətirər.

Sekundant cavab verdi:

– Hə, sən indicə onu yaxşıca üzdü. İndi ancaq təsadüf onun köməyinə çata bilər. Ancaq hər halda ehtiyatı əldən vermə.

Co dizlərini qatlayıb özünü irəli verdi, starta hazır olan, işarə gözləyən, bərk qaçan idmançı kimi dayandı. Qonqun səsi gələn kimi o, iki sıçrayışla sekundantların dövrəyə aldığı kətildən duran Pontanın başının üstünü aldı. Burdaca, o sekundantların arasındaca Co ona sağ yumruğu ilə zərbə endirib yıxdı. Ponta vedrələrin, kətillərin, sekundantların, qarmaqarışlıqlığın arasından çıxan kimi Co onu ikinci dəfə yıxdı. Ponta öz küncündən çıxmağa macal tapmayıb üçüncü dəfə yıxıldı. Elə bu vaxt Co, nəhayət, coşmuş burulğana döndü. Cenevyeva onun “Yaxşıca göz qoy, mənim nə vaxt hücumu keçdiyimi başa düşərsən”, – sözlərini yaxşı xatırlayırdı. Tamaşaçılar da onu yaxşıca başa düşdülər. Bütün salon ayağa qalxmışdı, yorulmaq

bilmədən bağırırdı. Cenevyeva izdihamın bu qana həris qışqırığını eşidəndə fikrindən keçirdi ki, ac qurdlar da yəqin, bu cür ulaşırlar. İndi qız sevgilisinin qələbəsinə şübhə etməyəndə, ürəyində Pontaya yazığı gəldi.

Ponta özünü zərbələrdən uzaqlaşdırmaq, onları dəf etmək, zərbələrdən can qurtarmaq, klinç olmaq istəyirdi. Co ona aman vermirdi. Nokdaun nokdaun dalınca idi. Ponta üzüstə, böyri üstə brezentin üstünə düşürdü, həm klinçdə olanda, həm klinçdən kənar qüvvətli, ölümcül zərbələr alırdı. Bu yumruqlardan beyni dumanlanırdı, əzələləri möhkəmliyini itirirdi. Co onu küncə qovub salır, təzədən oradan çıxarır, burazların üstünə yıxır, gözləyirdi ki, o qəddini düzəltsin, yenə yıxırdı. Ponta havanı yumruqlayır, yumruğunu aparıb-gətirir, boşluğu yumruqlayırdı. Onda insanlıqdan əsər-əlamət qalmamışdı – bu, qəzəbli, nəərə çəkən, qovulub əldən salınan vəhşi heyvan idi. O, dizləri üstə düşür, elə buradaca ləngər vura-vura onuncu saniyənin başa çatmasını gözləmədən ayağa qalxır, ancaq Co onu bir zərbə ilə burazların üstünə atırdı.

Döyülmüş, əldən düşmüş, ayaq üstə güclə dayanan, boğula-boğula ağızını açıb nəfəs alan, xırıldayan, gözləri şüşəyə dönmüş Ponta rinqdə özünü ora-bura çırpır, hələ də rəqibinə qalib gəlməyə çalışırdı. O gülünc vəziyyətə düşmüşdü, həm də özünü axıradək məğlubedilməz sayaraq, inadla mübarizə aparmaq cəhdinə görə dahi idi.

Birdən Coyun ayağı yaş brezentdə sürüşdü. Ponta qan sağılmış gözləri ilə bunu gördü, o başa düşdü ki, hələ də ümid var. O, bir an içində qüvvələrini səfərbər edərək ildırım sürəti ilə düz hədəfə, onun çənəsinə zərbə vurdu. Co dalı üstə yığıldı. Cenevyeva yığılarkən onun bədəninə necə gücdən düşdüyünü, onun peysərinin brezentlə örtülmüş döşəməyə taqqıltı ilə dəyməsini eşitdi.

Tamaşa salonundakı səs-küy, qışqırıq yatdı. Hakim yerə sərələnmiş Coyun üstünə əyilərək saniyələri sayırdı. Ponta səndələyərək bir neçə addım kənara atıldı, dizi üstə çökdü. O, çətinliklə ayağa qalxdı, üzünü salondakilərə çevirib tamaşaçıları həddindən artıq nifrət yağan baxışlarla gözdən keçirdi. Onun ayaqları əsirdi, dizləri qatlanırdı, sinəsindən xırıltılı səslər çıxırdı. O, ləngər vurdu, arxaya yırğalandı, kor-koranə burazdan yapışdı ki, yığılmasın, onun üstündən sallandı, iki qatlandı, lap əldən düşüb başını çox aşağı saldı, öz bədəninə idarə edə bilmədi. Hakim həlledici on saniyəni saydı, əlini Pontaya tərəf uzatdı, bu o demək idi ki, o qalib gəlib.

Tamaşaçılardan heç biri əl çalmadı, Ponta da sürünənlər kimi burazın altından sürüşüb keçdi, sekundantlar qoluna girdilər, salondan keçirib, yan keçiddən apardılar. Co əvvəlki kimi hərəkətsiz uzanmışdı. Sekundantlar onu ayağa qaldırdılar, küncə aparıb kətilin üstündə oturdular. Tamaşaçılardan bəziləri meydançaya çıxdılar, ancaq yaxınlıqdakı polislər onları kobudluqla qovaladılar.

Cenevyeva bütün bunlara gözcükdən tamaşa edirdi. O çox da bərk həyəcan keçirmirdi. Onun sevgilisi məğlub olub, bu oğlan üçün çox böyük məyusluqdur, qızın da ona yazığı gəldi, iş

də bununla qurtardı. Bəlkə də belə yaxşıdır. Oyun ona xəyanət edib aldatdı, o da bundan sonra ancaq qızın olar. O, Codan eşitmişdi ki, nokaut nə deməkdir, bəzən nokaut almış boksçu özünə tez gələ bilmirdi. Ancaq bu vaxt eşitdi ki, sekundantlar həkim çağırırlar, ürəyi qorxudan sıxıldı.

Sekundantlar Coyu rinqdən apardılar. Cenevyeva onları gözcükdən görə bilmirdi. Sonra qapı taybatay açıldı, otağa bir neçə kişi keçdi; onlar Coyu içəri gətirib tozlu döşəmənin üstünə qoydular; sekundantlardan biri onun başından tutmuşdu. Görünür, heç kəs Cenevyevanı burda görüb heyrətə düşmədi. Qız Coya yaxınlaşıb diz üstə çökdü. Onun göz qapaqları yumulu, ağzı yarıaçıq idi. Qız onun əlini əlinə aldı, yuxarı qaldırdı. Əl elə ağır, elə cansız idi ki, Cenevyeva qorxdu. Qız gözlərini qaldırıb sekundantlara, ətrafdakı başqa kişilərə baxdı. Sanki bu adamlar nədənsə qorxub çəkinirdilər. Təkcə onlardan biri qorxmamışdı, o, altdanaltından qəzəblə, ara vermədən söyüş söyürdü. Sonra Cenevyeva dönüb gördü ki, Silverstayn yanındadır, o da qorxmışdu. O, nəvazişlə əlini qızın çiyinə qoyub canıyananlıqla sıxdı.

Bu canıyananlıqdan qızı dəhşət bürüdü. Fikirləri birbirinə qarışırdı. Kim isə içəri girdi. Hamı ona yol verdi. İçəri girən acıqla dilləndi:

– Gedin! Hamınız çıxın gedin! Otağı boşaldın! Bir neçə adam dinməzəcə itaət etdi.

O, Cenevyevaya müraciətlə dedi:

– Siz kimsiniz? Ah, lənət şeytana, bu qız imiş.

Cavan oğlan dilləndi:

– Qoyun o qalsın, nişanlısıdır! – Cenevyeva öz bələdçisini tanıdı.

İçəri girən Silverstayndan səbirsizlikə soruşdu.

– Bəs siz kimsiniz?

Qoca qətiyyətlə dedi:

– Mən onunlayam.

Cavan oğlan izahat verdi:

– Qız onun dükanında işləyir. Mən dedim ki, kənar adam yoxdur.

Həkim narazılıqla nıqqıldadı, diz üstə çökdü, əlini Coyun yaş saçlarına çəkdi, yenə nıqqıldayıb ayağa qalxdı.

Həkim dedi:

– Mənlik burda iş yoxdur, təcili yardım çağırtdırın. Bundan sonrakı hadisələr Cenevyevaya pis yuxu kimi göründü. Yəqin qızın ürəyi getdi, yoxsa ki, Silverstayn onu niyə bir

əli ilə qucaqlayıb saxlasın. Qız ətrafındakı adamların üzünü tutqun ləkə kimi görürdü; qulağına danışıqlardan qırıq-qırıq sözlər çatırdı. Ona bələdçilik edən cavan oğlan reportyorlardan danışırdı.

– Sənin adın qəzetlərə düşəcək... – qız hardansa uzaqdan Silverstaynın səsini eşitdi, bir anlığa ayılıb etiraz əlaməti olaraq başını tərpətdi.

Təzə-təzə adamlar gəlirdi. Coyu xərək üstündə otaqdan çıxartdılar. Silverstayn qızın əynindəki kişi paltosunun yaxasını düymələdi, enli yaxalığını qaldırdı. Qız gecə sərininin üzünə toxunduğunu hiss etdi, başının üstündə parlaq, soyuq işıq saçan ulduzları gördü. Onu harasa mindirib oturdular. Silverstayn böyründəcə əyləşmişdi. Co da burda idi. Coyu soyundurub xərəyin üstünə uzatmışdılar, üstünə adyal örtmüşdülər. Burda əynində göy mundir olan bir şəxs də var idi, o qıza şəfqətlə nəsə deyirdi, qız onun sözlərindən baş açmırdı. At nallarının səsi gəlirdi, qaranlıq gecədə onları harasa aparırdılar.

Sonra yenə işıqlığa çıxdılar, səslər eşidildi, yodoform qoxusu gəldi. Cenevyanın fikrindən keçdi: “Görünür, bura xəstəxanadır, bu cərrahiyyə stoludur, bu da həkimlər”. Onlar Coyu müayinə edirdilər. Qara gözlü, qara saqqallı əcnəbiyə oxşar həkimlərdən biri qəddini düzəldib o biri həkimə dedi:

– Həyatımda heç belə şey görməmişəm. Kəlləsini arxa tərəfdən başdan-başa...

Qızın dodaqları od tutub yanırdı, qupquru qurumuşdu. Boğazı qəhərdən tutulurdu. Bəs o niyə ağlamır? Qız bilirdi ki, ağlamalıdır, bilirdi ki, belə olmalıdır. Bax, Lotti ensiz çarpayının o biri tərəfində (qıza elə gəlirdi ki, bu gördüyü də yuxudur) ağlayırdı. Kimsə orqanizmin komatoz vəziyyətindən ölümlə nəticələndiyini dedi. Bunu o qarasaqqal həkim yox, başqası dedi. Bir də kimin deməsinin nə mənası? İndi saat neçə olar? Sanki o lal sualın cavabında dan yeri ağarmağa başladı.

O, Lottiyə dedi:

– Bu gün bizim toyumuz olmalı idi.

Coyun bacısı hıçqırırdı:

– Danışma! Danışma! – Əlləri ilə üzünü qapayıb hönkürtü ilə ağladı.

Bir sözlə, hər şeyin: xalçaların, mebelin, səliqəli eveşiyin üstündən qələm çəkildi; ulduzlu səmanın altında görüşlərin, gəzintilərin, sevməyin, sevilməyin sonu çatdı. Qızın baş açmadığı bu oyun nə dəhşətli şey imiş. Qız dəlisov oyunun kişilərin qəlbinə hakim kəsilməsi, onun qəddar zarafatları, satqınlığı, anlaşılmaz cazibəsi barədə qorxa-qorxa fikirləşdi. Bu oyuna görə qadının qisməti acınacaqlıdır, kişinin bütün həyatını mənalandıra bilmir, qadın kişi üçün oyuncaq, ötəri əyləncədir; kişi qadına nəvaziş göstərir, məhəbbətlə qayğısını çəkir, ehtirasını, xoşbəxt dəqiqələrinə ona bəxş edir, ancaq gecəsinigündüzünü, bütün səylərini, ağılı, əzələlərinin qüvvəsini, ən inadkar səylərini, ən inadkar zəhmətini, bütün həyat qüvvəsini arzusunda olduğu

oyuna verir. Silverstayn qıza ayağa qalxmaqda kömək etdi. O etiraz etmirdi. Qız hələ də yuxuda idi. Qoca onun qoluna girib qapıya tərəf apardı.

Lotti qışqırdı:

– Niyə onu öpmürsən?

Coyun bacısının tünd qəmgin gözlərində qəzəbli məzəmmət göründü. Cenevyeva mütiliklə meyitin üstünə əyilib dodaqlarını Coyun hələ də isti olan dodaqlarına söykədi. Qapı qızın qarşısında açıldı, qız o biri otağa keçdi. Missis Silverstayn orda idi, qıza qəzəblə baxdı, o, Cenevyevanın kişi paltarında olduğunu görəndə gözlərində kinli qığılımlar parıldadı. Silverstayn yalvarıcı baxışlarla qəzəbli arvadına baxdı, ancaq arvad coşdu nə coşdu:

– Sənə nə demişdim? Hə, nə oldu, könlündən boksçu keçirdi! İndi qəzetlərin hamısında adın çəkilər, onda bilərsən. Rinqdə kişi paltarında görünür! Ah, bu utanmaza baxın! Ah, yaramazın biri yaramaz. Ah, səni...

Ancaq arvadın sözü ağzında qaldı, göz yaşları sel kimi axdı, müqəddəs ana məhəbbəti ilə od tutub-yanan nahamar, gülünc arvad totuq əllərini irəli uzadıb ağzını açıb danışmayan Cenevyevaya yaxınlaşdı, onu sinəsinə sıxdı. Arvad ara vermədən başa düşülməyən mehriban sözlər deyə-deyə qızı qabağa-dala yelləyərək öz ağır, böyük əli ilə onun çiyinini sıgallayırdı.